

**ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**FEN VE TEKNOLOJİ ÖĞRETMENLERİNİN MİZAÇ VE
KARAKTER ÖZELLİKLERİNİN BELİRLENMESİ**

Abdul Mecit ABDİ

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ

**ERZİNCAN
2016**

Her Hakkı Saklıdır

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Adı-Soyadı : Abdul Mecit ABDİ

İmza

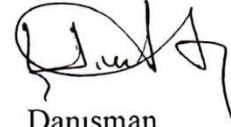
:

"Fen Ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Belirlenmesi" adlı Yüksek Lisans tezi, Erzincan Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi 'ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Abdul Mecit ABDİ

Danışman

Doç. Dr. Demet YİĞİT

Prof. Dr. Pınar YALÇIN ABD Başkanı

Ad Soyad/İmza

JÜRİ ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Demet YİĞİT danışmanlığında, Abdul Mecit ABDİ tarafından hazırlanan bu çalışma 13/07/2016. tarihinde aşağıdaki jüri tarafından İlköğretim Anabilim Dalı Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Ümit ZELBEZ İmza:

Üye : Doç. Dr. Ahmet N. ÖZBOĞAZ İmza:

Üye : Doç. Dr. Demet YIGIT İmza:

Üye : İmza:

Üye : İmza:

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

13./07/2016

Prof. Dr. Ali SÜLÜN
Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans

FEN VE TEKNOLOJİ ÖĞRETMENLERİNİN MİZAÇ VE KARAKTER ÖZELLİKLERİNİN BELİRLENMESİ

Abdul Mecit ABDİ

Erzincan Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

İlköğretim Anabilim Dalı

Danışman : Doç. Dr. Demet YİĞİT

Bu araştırmanın temel amacı, Fen ve Teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter özelliklerinin cinsiyet, yaş, kıdem yılı, bulunduğu kurumda görev yapma süresi, görev yaptığı bölge ve medeni duruma göre değişiminin belirlenmesidir. Bu amaçla çalışmaya, 2014-2015 eğitim öğretim yılında Türkiye'nin Doğusunda 80- 100.000 nüfusa sahip iki ilimizde görev yapan tüm Fen ve Teknoloji öğretmenleri seçilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Köse ve Sayar tarafından 2004 yılında uyarlanan "Mizaç ve Karakter Envanteri", ve demografik özellikleri belirlemek amacıyla "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda; Fen ve Teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter özellikleri üzerinde cinsiyet, kurumdaki görev süresi, görev yapılan bölge ve medeni durumun önemli etkisinin olduğu, yaş ve kıdem yılı değişkenlerinin ise anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmıştır.

2016, 75 sayfa

Anahtar Kelimeler: Mizaç, Karakter, Fen ve teknoloji öğretmeni

ABSTRACT

Master Thesis

**DETERMINATION OF THE SCIENCE TEACHERS' SPECIALITIES OF
DISPOSITION AND CHARACTER**

Abdul Mecit ABDİ

Erzincan University

Institute of Science

Department of Primary

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Demet YİĞİT

The main purpose of this search ,to determinate the disposition character and identification specialities of science teachers according to variatins of gender,age, time of seniority, studying time on his/her own institution, studying region and martial status. For this purpose all of the science teachers who study related to 80-100.000 populated two cities in the Eastern Anatolia Region in 2014-2015 education-instruction year, have been chosen for this search. In this search, "Disposition and Character Inventory" which is adapted by Köse and Sayar in 2004 and personal knowledge form which is used for determination of demografical specialities has been used on the purpose of the collecting data. According to results of the search when science and technology teachers' disposition and character specialities compared with gender specialities, time of being on duty in his/her institute, studying area and martial status that has been determined that there are important effects, but there is no meaningful effect according to the age and seniority time variants. The results have been argued in the light of the literature.

2016, 75 pages

Key Words: Disposition, Character, Science and technology teacher

TEŞEKKÜR

Öncelikle yaptığım çalışmaların her aşamasında sabırla sorularımı cevaplandıran ve yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Demet YİĞİT' e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde büyük katkıları olan, sabırla soruları yanıtlayan, düşüncelerini benimle paylaşan değerli Fen ve Teknoloji Öğretmenlerine çok teşekkür ediyorum.

Araştırmanın her aşamasında destek ve önerileriyle yanımda olan değerli dostlarım Matematik Öğretmeni Murat IRMAK, Fen ve Teknoloji Öğretmeni Emrah TAŞDELEN ve İngilizce Öğretmeni Murat AKYÜZ' e teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatımın maddi-manevi en büyük destekçileri anneme, ve kardeşlerime, bana kattıklarından ve bugünlere gelmemde yoğun emeklerinden dolayı araştırma sürecinde anlayışı ve desteği için sevgili eşime sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Bu süreçte sizleri ihmal ettiğim için de özür dilerim.

Abdul Mecit ABDİ

(Temmuz, 2016)

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vii
EKLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1. 1. Problem.....	4
1. 2. Alt Problemler.....	4
1. 3. Araştırmanın Önemi.....	5
1. 4. Araştırmanın Amacı.....	6
1. 5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1. 6. Araştırmanın Sayıltıları.....	6

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2. 1. Mizaç.....	8
2.2. Karakter.....	8
2.3. Kişilik.....	8
2.4. Kişilik Oluşumu.....	9
2.5. Kişiliği Oluşturan Temel Faktörler.....	11
2.6. Eğitimde Verimlilik ve Öğretmenin Kişisel Nitelikleri.....	12
2.7. Kişiliği ve Fen ve Teknoloji Öğretmenleri.....	14
2.8. Kişiliği Açıklayan Kuramlar.....	16
2.8.1. Freud'un kişilik kuramı.....	16
2.8.2. Psikobiyolojik kişilik kuramı.....	16
3. YÖNTEM.....	29
3.1 Araştırmanın Modeli.....	29
3.2. Evren.....	29
3.3. Örneklem	29
3.4. Veri Toplama Araçları.....	31
3.4.1. Mizaç ve karakter envanteri	31
3.4.2. Kişisel bilgi formu.....	35
3.5. Verilerin Toplanması.....	35
3.6. Verilerin İstatistiksel Analizi.....	35
4. BULGULAR.....	37
4.1. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özellikleri Cinsiyete Göre Anlamli Ölçüde Farklılık Oluşturmakta mıdır ?.....	37
4.2. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özellikleri Yaşa Göre Anlamli Ölçüde Farklılık Oluşturmakta mıdır ?.....	39
4.3. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özellikleri Kıdem Yılına Göre Anlamli Ölçüde Farklılık Oluşturmakta mıdır ?.....	41
4.4. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özellikleri Bulunduğu Kurumdaki Görev Süresine Göre Anlamli Ölçüde Farklılık Oluşturmakta mıdır?.....	43

4.5. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özellikleri Görev Yapılan Bölgeye Göre Anlamli Ölçüde Farklılık Oluşturmakta mıdır ?.....	46
4.6. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özellikleri Medeni Duruma Göre Anlamli Ölçüde Farklılık Oluşturmakta mıdır ?.....	48
5. TARTIŞMA VE YORUM.....	51
6. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	56
6.1. Sonuç.....	56
6.2. Öneriler.....	58
KAYNAKLAR.....	59
EKLER.....	64
EK 1. Mizaç Ve Karakter Envanteri.....	65
EK 2. Kişisel Bilgi Formu.....	74
ÖZGEÇMİŞ.....	75

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1. Mizaç ve karakter envanterinde değerlendirilen boyutlar ve alt boyutları....	17
Tablo 2.2. Yenilik arayış düzeyi ortalamadan yüksek ve düşük olan kişilerin Özellikleri.....	19
Tablo 2.3. Zarardan kaçınma düzeyi ortalamadan yüksek ve düşük olan kişilerin özellikleri.....	20
Tablo 2.4. Ödül bağımlılığı düzeyi ortalamadan yüksek ve düşük olan kişilerin özellikleri.....	21
Tablo 2.5. Kendini yöneltme düzeyi ortalamadan yüksek ve düşük olan kişilerin özellikleri.....	25
Tablo 2.6. İşbirliği yapma düzeyi ortalamadan yüksek ve düşük olan kişilerin özellikleri.....	26
Tablo 2.7. Kendini aşma düzeyi ortalamadan yüksek ve düşük olan kişilerin Özellikleri.....	27
Tablo 3.1. Örneklem Grubunun Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzdelik Dağılımları.....	30
Tablo 4.1. Öğretmenlerin Mizaç ve Karakter Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikî Bulgular.....	37
Tablo 4.2. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları.....	38
Tablo 4.3. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Yaşa Göre Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları.....	39

Tablo 4.4. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Kıdem Yılına Göre Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları.....	41
Tablo 4.5. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Bulunduğu Kurumdaki Görev Yapma Süresine Göre Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları.....	44
Tablo 4.6. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Görev Yapılan Bölgeye Göre Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları.....	46

EKLER LİSTESİ

	Sayfa
Ek-1. Mizaç ve Karakter Envanteri.....	65
Ek-2. Kişisel Bilgi Formu.....	74

KISALTMALAR

İY.	: İşbirliği Yapma
KA.	: Kendini Aşma
KBF.	: Kişisel Bilgi Formu
KY.	: Kendini Yönetme
MKÖ.	: Mizaç ve Karakter Envanteri
ÖB.	: Ödül Bağımlılığı
SB.	: Sebat Etme
YA.	: Yenilik Arayışı
ZK.	: Zarardan Kaçınma

1. GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde araştırmada ele alınan mizaç ve karakter teorisinin temel varsayımları ve problem açıklanmış, araştırmanın amacı, alt amaçları ve önemi ifade edilerek, sayıltı [varsayım] ve sınırlılıklar belirlenmiş ve araştırmayla ilgili bazı terimlerin tanımları yapılmıştır.

İnsanlar yaşamlarının her anını inandıkları değerler doğrultusunda devam ettirirler. Bu nedenle insanın yaşam çizgisini inandığı değerler belirler (Özden, 2008). İnanılan bu değerler bireyin kendisini, toplumun ise bireyi, kontrol etmesini sağlayan unsurları oluşturur. Bu değerler bireyin toplumdaki statüsünü belirler. Yine bu değerler sayesinde birey, toplumdaki diğer bireylerle etkili bir iletişim kurabilir ve sosyal konumunun oluşmasında uygun bir altyapı oluşturabilir (Yazıcı, 2006). Bu noktada değerler kişinin toplumsallaşmasında, kendisinin ve toplumun refahını artırmasında, yaşadığı ülkenin siyasal düzenine uyum göstermesi ve o toplumun duyuşsal genel hedeflerine ulaşmasında önemli bir yer tutar (Akbaş, 2004).

Tarihte, düşünürler tarafından kişilikle ilgili çeşitli kuramlar ortaya atılmıştır. Ancak, “bilimsel” anlamda kişilik kuramlarının oluşturulması 18.yy. sonlarını bulmuştur. Başlangıçta klinik gözlemlerle gelinen görüşler, Charcot, Janet, Freud, Jung ve Mc Dougall tarafından derinlemesine araştırılmıştır. Kişilik kuramları üzerindeki bir başka etki kanalı ise William Stern ile başlayan Gestalt yaklaşımları ve bütüncül görüşler olmuştur. Ayrıca deneysel psikoloji, öğrenme kuramları ve kontrollü ampirik araştırmalar kendi alanlarında kişilik kuramlarının gelişmesinde etkili olmuştur. Kişilik kuramlarının gelişmesinde etkin bir rol oynayan diğer unsurlar ise, psikometri ve insan davranışlarında ölçme/değerlendirme ve bireysel ayrılıkların saptanmasıdır. Genetik, sosyal antropoloji, sosyoloji ve ekonomi gibi alanlardaki gelişmelerin de çağdaş kişilik kuramlarına çeşitli açılardan hem etkide hem de katkıda bulunduğu ifade edilmektedir (Yanbastı, 1991).

Cloninger, Przybeck ve Svrakic (1993)’ e göre, insanların kişiliği, kendi deneyimlerinden öğrenme yolu ile duygularını, düşüncelerini ve eylemlerini uyuma yöneltme biçimiyle karakterizedir. Kişilik, değişen çevreye karşı uyumu ayarlayan

bireysel psikobiyojik sistemlerin karşılıklı etkileşimi olarak tanımlanmıştır. Bu sistemler, bilişsel dzenleme, duygular, duygudurumu, dürtü kontrolü ve sosyal ilişkileri kapsamaktadır. Dolayısıyla kişilik özellikleri, kişinin bizzat kendisi, diğer insanlar ve bir bütün olarak dünyayı algılama, onlarla ilişki kurma ve onlar hakkında dđřünmeyle ilgili olarak işleyen sürekli bir durumu ifade etmiştir.

Kişilik, bireyi başkalarından ayıran; bireyin doğuştan getirdiği ve sonradan kazandığı özelliklerin bir bütünüdür. Duygularımız, yeteneklerimiz, güdülerimiz, mizacımız (huyumuz), sosyal, fiziksel-psikomotor ve bilişsel özelliklerimiz, karakter ve değerlerimiz, inançlarımız, tutumlarımız, görüşlerimiz vb. tüm özelliklerimiz kişiliğimizi oluşturur. Kısaca kişilik, insan davranışlarını tüm yönleriyle kapsayan geniş bir kavramdır (Senemoğlu, 2004).

Eren, (2000) kişiliği, bireyin kendisinin değerlendirmesine ve başkalarının değerlendirmesine göre ikiye ayırmıştır. Bireyin kendisi ağısından, fizyolojik, zihinsel ve ruhsal özellikleri hakkındaki bilgisi, başkaları ağısından ise, bireyin toplum dinamikleri içinde belirli özelliklere ve rollere sahip olması olarak tanımlamıştır.

Guilford'a göre kişilik, bir kişinin benzersiz, kendisine ait özelliklerin bir örüntüsü, Allport'a göre ise, bireyin karakteristik davranış ve dđřünce yapısını belirleyen dinamik bir organizasyondur. Kişilik, bireyin yaşamına yön ve kararlılık veren idrak, etkileme ve davranışın karmaşık bir organizasyonudur. Kişilik, hem yapı hem süreçlerden oluşan kalıtım ve tecrübenin her ikisini yansıtan bir kavramdır. Kişilik, şu an ve geleceğe ilişkin bir yapı olduğu kadar geçmişin etkilerini ve geçmiş yaşantıları da içeren bir kavramdır (Mischel, 1999).

Kişiliği, kişinin “sahip olduğu” bir şey olarak değerlendirenler, bazı insanların kişiliklerini arkadaş canlısı, hoş, güçlü ya da saldırgan gibi terimlerle ifade etmeye çalışmışlardır. Bu tanıma göre vurgulanan, kişiliğin, insanların diğer kişiler yanında gösterdikleri davranış özellikleri olduğudur. Bilimsel alışmalar doğrultusunda, psikologlara göre kişilik, bireyin özel ve onu diğerlerinden ayıran kendine ait davranışlarını içermektedir. Kişilik özeldir, çünkü bireyin sıklıkla yaptığı ya da en

tipik davranışlarını ifade eder. Kişilik ayırt edicidir, çünkü kişinin sergilemiş olduğu davranışlar kendisine aittir. Onu diğer bireylerden ayırır. Bununla birlikte kişilik terimi, bireyi kendine özgü davranışlarıyla diğer bireylerden ayıran, farklı kılan ve bireyin ilerdeki davranışlarına yönelik tahminlerimizin dayanağını oluşturan, göreceli olarak değişmez özelliklerini belirtmektedir. Kişilik terimi çağdaş dillerde genel olarak üç kategoride toplanmaktadır (Yanbastı, 1991).

- Kişilik, bireyin diğer insanlarla olan, çeşitli koşullarda farklı biçimler alan ilişkilerinin ve davranışlarının toplamı olan sosyal becerilerdir.
- Kişilik bireyin diğer insanların algılarında oluşturduğu imaj ve diğer insanlar tarafından algılanma biçimidir.
- Kişilik, bir insanda var olan özellikler ile çevresi arasında geliştirdiği ilişkilerin oluşturduğu davranış eğilimlerinin toplamıdır.

Geçmişten günümüze kadar uzmanlar tarafından kişilik tanımı yapılmıştır. Yapılan tanımlara bakacak olursak, Buss ve Craik (1985), kişilik psikolojisinin temel ve en önemli kuramsal görevinin, binlercesi arasından başlıcalarının belirlenebilmesi olduğunu ifade etmişlerdir. Onlara göre, kişilik için kavramsal bir çerçeve oluşturmanın temel işlevi, bu eğilimlerin önem ve önceliklerine göre sıralanabilmesine olanak sağlayacak açık bir ölçüt oluşturulmasıdır.

Aiken (1993) genel anlamda kişiliği, bireyin fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal özelliklerinin bir toplamı olarak tanımlamıştır. Bu tanımın açılımında, doğuştan gelen ve sonradan kazanılan zihinsel yetenekler, tutumlar, mizaç, duygu, düşünce ve davranışlardaki bireysel farklılıkların bileşiminden oluşan bir bütünlüğü, tekliği ifade edilmektedir (Akt, Somer ve ark., 2004).

Öğretmen eğitiminin amaçları arasında mesleki yeterliliklerin aday öğretmenlere kazandırılması yer almaktadır. Öğretmen adaylarının huy, yetenek, tutum ve eğilimleri yani kişilik özellikleri onların davranışlarına yön vererek öğretmenlikle ilgili algılarını da oluşturmaktadır (Katz ve Raths, 1985). Bireylerin kişilik özelliklerinin meslek yönelimlerine doğrudan etkisi bulunmamaktadır. Öğretmenlik

mesleği için de aynı durum geçerlidir. Aday öğretmenlerin kişilik özelliklerinin öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde önemli bir etkisinin olduğunu belirtmektedir (Malvern, 1991). Brookhart ve Freeman (1992) öğretmen adaylarının kişilik özelliklerini belirlemeye yönelik yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini seçmelerinde dört ana etkenin öne çıktığını belirlemişlerdir.

Bu dört etken sırasıyla

- 1) Kişisel özelliklerle lisede mezun olunan alan,
 - 2) Öğretmen olmaya yönelik motivasyon,
 - 3) Öğretmeyle ilgili kendine güven, iyimserlik ve kaygılı düşünceler
 - 4) Öğretmen sorumluluklarını ve rollerini benimseme olarak tespit edilmiştir.
- Bu özelliklerin bireyin kişilik özellikleriyle yakın ilişkili olduğu açıktır.

1.1. Problem

Fen ve teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter özellikleri cinsiyet, yaş, kıdem yılı, bulunduğu kurumdaki görev süresi, görev yapılan bölge ve medeni duruma göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?

1.2. Alt Problemler

1. Mizaç ve karakter envanteri alt boyutları olan Yenilik Arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı, Sebat Etme, Kendini Yönetme, İşbirliği Yapma, Kendini Aşma puanları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
2. Mizaç ve karakter envanteri alt boyutları olan Yenilik Arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı, Sebat Etme, Kendini Yönetme, İşbirliği Yapma, Kendini Aşma puanları yaşa göre farklılık göstermekte midir?
3. Mizaç ve karakter envanteri alt boyutları olan Yenilik Arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı, Sebat Etme, Kendini Yönetme, İşbirliği Yapma, Kendini Aşma puanları kıdeme göre farklılık göstermekte midir?

4. Mizaç ve karakter envanteri alt boyutları olan Yenilik Arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı, Sebat Etme, Kendini Yönetme, İşbirliği Yapma, Kendini Aşma puanları kurumdaki görev yapma süresine göre farklılık göstermekte midir?

5. Mizaç ve karakter envanteri alt boyutları olan Yenilik Arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı, Sebat Etme, Kendini Yönetme, İşbirliği Yapma, Kendini Aşma puanları görev yapılan bölgeye göre farklılık göstermekte midir?

6. Mizaç ve karakter envanteri alt boyutları olan Yenilik Arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı, Sebat Etme, Kendini Yönetme, İşbirliği Yapma, Kendini Aşma puanları medeni duruma göre farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Eğitim ve öğretimin en önemli paydaşlarından biri olan öğretmenlerin sahip oldukları mizaç ve karakter özelliklerinin önemi yirmi birinci yüzyılda giderek artmaktadır (Martinez, 2004). Öğretmen adaylarının kişilik özellikleri yurt dışında uzun zamandan beri inceleme konusu olduğu görülmektedir (Cardell ve Parmar, 1988). Pek çok ülkede eğitim alanında yapılan reformların şekillenmesinde öğretmen ve öğretmen adaylarının kişilik özelliklerini belirlemeye yönelik çalışmaların sonuçları etkili olmaktadır (Day, 2002; Russell, McPherson ve Martin, 2001; Lasky, 2005). Türkiye'de ise buna benzer bir sürecin işletildiği ile ilgili bir bulguya rastlanmamıştır.

Günümüzde öğretmen ve öğrencilerin rolleri yapılandırmacılık çerçevesinde gelişen eğitim anlayışına göre yeniden şekillenmektedir. Günümüzde bilgi kaynağı olan, bilgiyi direkt olarak aktaran öğretmen modeli zamanla yerini bilgiye ulaşma konusunda rehber olan, öğrencilere davranışlarıyla rol model teşkil eden öğretmen modeline bırakmaktadır. Öğrencilere kazandırmak istediğimiz istedik davranışların öncelikle öğretmenlerde bulunması zorunlu bir durumdur. Bu nedenle, öğrenci başarısında en önemli faktörlerden biri olan öğretmenlerin mizaç karakter ve kimlik özelliklerinin belirlenmesi son derece önem arz etmektedir Eğitim alanında modern

yaklaşımların ortaya atılmasıyla birlikte pek çok ülkede öğretmen yetiştirme programlarının yeniden ele alındığı görülmektedir. Ülkemizde de son dönemlerde öğretmen yetiştirme programlarında değişikliğe gidildiği görülmektedir. Ancak bu değişimler gerçekleşirken öğretmenlerin mizaç karakter ve kimlik özelliklerinin dikkate alınmamış olması ciddi bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Halbuki yurt dışındaki eğitim yapılandırmaları gerçekleştirilirken öğretmenlerin kişilik özelliklerinin de dikkate alındığı görülmektedir (Day, 2002; Lasky, 2005).

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Fen ve Teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter özelliklerinin Cloninger'in psikobiyolojik kişilik kuramı bağlamında cinsiyet, yaş, kıdem yılı, bulunduğu kurumdaki görev süresi, görev yapılan bölge ve medeni duruma göre değişimi incelenmiştir. Fen ve teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter özellikleri cinsiyet, yaş, kıdem yılı, bulunduğu kurumdaki görev süresi, görev yapılan bölge ve medeni durumdan ne derece etkilendiği belirlenmeye çalışılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, 2014-2015 eğitim öğretim yılında örneklem kapsamında yer alan ilköğretim okullarında görev yapan Fen ve Teknoloji öğretmenlerinden elde edilen veriler ile sınırlandırılmıştır.
2. Bu araştırmada incelenecek olan mizaç ve karakter özellikleri ölçmede kullanılan Mizaç ve Karakter Envanteri (Köse vd., 2004) ile Kişisel Bilgi formundan elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Sayıltıları

Bu araştırmada kabul edilen temel sayıltılar;

- Araştırmaya katılan bireyler, veri toplamak için uygulanan ölçme araçlarını içtenlikle ve objektif olarak yanıtlamışlardır.
- Bu araştırmada, örnekleimde yer alan öğretmenler ölçeklere verdikleri yanıtların gerçek algıları olduğu kabul edilmiştir.

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Mizaç

Mizaç, duygudurum ve dürtünün biyolojik temellerinin sonucu olup, duygulara dayalı becerilerin ve alışkanlıkların bütünleştirilmesinin altında yatan duyumsama, bağlantı kurma ve motivasyon süreçlerine karşılık gelmektedir. Mizaç gelişimsel olarak sabit olan, duygusal temelli ve sosyokültürel öğrenmelerden etkilenmeyen kişilik bileşenidir (Goldsmith vd., 1987).

Cloninger ve arkadaşlarına göre mizaç, duygusal uyarılara doğuştan yapısal olarak belli bir şekilde otomatik tepki gösterme eğilimidir.(Cloninger, 1987). Cloninger, mizacın temelini ve karakterin gelişmesini açıklarken, kişiliğin mizaç ve karakterin etkileşimiyle oluşan son ürün olduğunu öne sürmektedir.(Köse, 2003).

2.2. Karakter

Cloninger ve arkadaşlarına göre karakter, kişinin yaşam tarzı veya davranış şekli olarak çevresi ile karşılıklı ilişkilerini devam ettirebilmek için bilinçli ya da bilinç dışı geliştirmiş olduğu tepki ve yanıt davranışlarıdır (Cloninger, 1987).

2.3. Kişilik

Kişilik, bireyin deneyim ve tecrübeler karşısındaki uyumunu belirleyen psikobiyolojik sistemlerin, dinamik bir organizasyonudur (Cloninger vd., 1993)

2.4. Kişilik Oluşumu

Kişilik oluşumu bireysel biyolojik gereksinme ve dürtülerin oluşturduğu; eğitim, deneyim ve öğrenme ile kazanılan, değerlendirme, tanıma ve inançlarla biçimlenen psikolojik alanın, sosyal etkileşimler, sosyal roller ve sosyal değerlerin dinamik etkileriyle bütünleşme sürecidir. Kişilik yapısının temelinde, en alt basamağında içgüdüsel dürtü dinamikleri en üst basamakta da sosyal etkileşimler vardır. Kişiliğin gelişim ve bütünleşmesi, ancak son aşama olan sosyal psikolojik alan dinamiklerinin bireyi etkilemesi ve değişmesiyle mümkündür. Bu nedenle, öğrenim ve eğitimde bireysel düzeyde olan gereksinme ve doyumların sosyal psikolojik alan düzeyinde bulunmadıkça, kişilik gelişimini bütünleştiremeyecektir (Yanbastı, 1991).

Kişiliğin oluşmasında birçok değişken etkilidir ve bu değişkenlerin sayısı ve önemi farklı kuramcılara göre değişiklik arz etmektedir. Buna karşılık kişilik kuramcılarının benimsedikleri bazı ortak noktalar vardır. Bu ortak noktaların başında bireyin biyolojik-fizyolojik yapısı, grup üyeliği, rol davranışları ve bulunduğu sosyal statü gelir (Erdoğan, 1996).

Köknel kişiliğin oluşmasında bedensel, ruhsal, toplumsal katmanlarda bulunan bütün yapıların ve işlevlerin rolü ve yeri olduğunu belirterek kişiliğin oluşma sürecindeki geniş yelpazeyi vurgulamıştır (Köknel, 1989). Köknel kişilik oluşumunu on madde ile açıklamaktadır:

- Birinci katmanda kişiliğin bedensel nitelikleri yer almaktadır. Bunlar arasında kalıtımla gelen ve gebelik ya da doğum esnasında embriyo üzerindeki etkenlerin oluşturmuş olduğu, bedensel yapıya ilişkin nitelikler, bedensel engeller, özürler ve sakatlıklar yer alır.
- İkinci katmanda bedensel ve ruhsal yapının oluşumunda, gelişmesinde öneme sahip olan, beden yapısına şekil ve renk veren iç salgı bezlerinin görevi yer alır.

- Üçüncü katmanda kişiliğin teşekkül edip gelişeceği ruhsal yapının temelinin oluşmasını sağlayan zekâ yer alır.
- Dördüncü katmanda yaşam ihtiyaçlarını gidermeye yönelik içgüdü ve dürtülerden meydana gelmiş olan güdüler yer alır.
- Beşinci katmanda güdülerden kaynaklanan duygulanım ve coşku alanı vardır. Bu katmanın bireye özgü olan nitelikleri huy (mizaç) olarak adlandırılır. İç ve dış uyarılmalara bağlı olarak bireyin mizacında meydana gelen kısa süreli değişimlere de duygu durumu (ruh hali) adı verilir.
- Altıncı katmanda kişiliğin benliği yer alır. Benliğin iç ve dış çevresiyle aralıksız devam eden iletişim ve etkileşimi, kişiliğe özgü nitelikleri bulunur.
- Yedinci katmanda kişiliğin dışarıya yansıyan, çevreleri tarafından algılanan değerlendirilen duyguları, düşünceleri, tutumları, davranışları, hareketleri ve eylemleri bulunur. Bir başka deyişle, bu katman daha önceki katmanlarda meydana gelen öznel kişilik yapısının nesnel, gözlenebilen, ölçülebilen tarafıdır.
- Sekizinci katman da kişiliğin dışarıya yansıyan özelliklerinin toplum değerleri, kuralları ve ahlak açısından değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan karakter vardır. Bu katman kişiye ait olan değer yargılarının başka kimseler tarafından değerlendirilmesi sonucu şekillenir.
- Dokuzuncu katman bireyin kendisini olduğu ya da olmak istediği şekilde kabul etmesi ya da kabul ettirmesi, kişiliğin gerçekliğini kanıtlaması, kendisini varlaması için başvurduğu metotlar, yollar, bu amacı gerçekleştirmek için sarf ettiği çaba ve ortaya çıkardığı ürünlerden oluşur.
- Onuncu katmanda birey kişiliğini oluşturan diğer katmanların bilincinde olarak, devam eden zaman içerisinde evrendeki yerini ve değerini tespit eder. Kısaca kişiliğin oluşmasını sağlayan bu katmanlar bedensel, ruhsal ve toplumsal olmak üzere üç grup altında toplanabilir. Katmanlar arasındaki iletişim ve etkileşimin sonucunda, kişilik bir bütün olarak ortaya çıkar.

2.5. Kişiliği Oluşturan Temel Faktörler

Kişilik birden fazla faktörün etkisi altında gelişir. Bu faktörleri sınırlandırmak çok fazla mümkün değildir. Bununla birlikte kişiliğin oluşmasında önem arz edenler genetik ve biyolojik faktörler, bireyin içerisinde bulunduğu kültürle ilgili faktörler, bireyin içinde bulunduğu sosyal sınıfa bağlı olan faktörler, psikolojik faktörler ve bazı diğer faktörler olarak gruplandırılabilir.

Bedensel (Fizyolojik-Biyolojik) Faktörler: Kişiliğin oluşmasında genetik yapının ve bireyin içinde bulunduğu çevrenin etkisini ayırt etmek neredeyse imkansız bir durumdur. Bununla birlikte saldırgan olma, sinirlilik hali, sosyal olma gibi bir takım özelliklerin genetik yapıdan etkilendiği belirlenmiştir (Kulaksızoğlu, 1999).

Fizyolojik ve davranışsal olarak bir bütün olan insan, her iki özelliğin birbirini etkilemesi sonucunda yaşamını sürdürmektedir. Bu nedendir ki, kişilerin fizyolojik yapı ve özellikleri ile kişilik yapıları ve kişiliğin davranışsal yönü arasında bir ilişkiden söz edilebilmektedir (Köknel, 1997)

Luthans (1995), fiziksel görünüşün (boyun uzun ya da kısa olması, şişman ve zayıf olma durumu, saç rengi, yüz tipi, ten rengi) diğer faktörler üzerindeki etkisinin farklı olacağını dolayısıyla da kendi kişiliğini etkileyeceğini söylemektedir. Kişilik teorilerinin tamamında fiziksel yapının (vücut yapısı) temel etken olduğu belirtilmektedir. Spesifik kişilik tedavisi ile vücut yapısı arasında Sheldon'un kesin bağ kurmuş olması buna örnek olarak gösterilebilir.

Kültürel Faktörler: Yaşadığımız topluma ait kültürün etkileri bireysel davranışlarımıza büyük ölçüde yansımaktadır. Dini inançlarımız, dili kullanma biçimimiz, çalışma şeklimiz, giyinme tarzımız ve dili kullanma biçimimiz içinde bulunduğumuz toplum kültürünün etkisi altında kalır. Toplumlarda ortak bir kültür bulunurken, bunun yanında o toplum içerisinde, çeşitli yöresel ve dini inanışlara bağlı olarak gelişen alt gruplar ve bu grupların da kendine ait kültürleri gelişmiştir. Bu alt grup kültürlerde farklı kişilik özellikleri gözlenebilir (Kulaksızoğlu, 1999).

Kişilik sadece kalıtsal faktörlerin etkisiyle gelişmez. Bireyin kalıtsal olarak sahip olduğu özellikleri toplumun şekillendirmesiyle bireylerin kişilik yapısı oluşur. Kalıtım yoluyla gelen özelliklerin şekillendirilmesinde toplum kültürünün etkisi oldukça fazladır (Güney, 2006).

Bireyden bulunduğu toplum içerisinde toplumun kültür ve dini inanışlarına göre bazı beklentiler oluşmaktadır. Çocukluktan itibaren oluşmaya başlayan bu beklentiler bireylerin kişilik oluşumunu etkilemektedir. Kendisinden az değer beklenen kişilerde gelişecek benlik kavramı, kendisinden çok değer beklenen kişilerde olduğundan daha düşük seviyede olacaktır. Bu durum bireyin kişilik özelliklerini derinden etkileyebilecek bir husustur (Kulaksızoğlu, 1999).

Psikolojik Faktörler: Bireyin kişisel gelişimini etkileyen psikolojik etkenler; büyüme, gelişme ve kuvvetlenme isteği, olgunlaşma ve değişme isteği, ferdi bağımsızlık elde etme isteği, başarılı olma ve güven kazanma isteği, beğeni kazanma ve takdir edilme isteği, olumlu sosyal ilişkiler kurma isteği ve mutlu olma isteği olarak sıralanabilir (Kulaksızoğlu, 1999).

2.6. Eğitimde Verimlilik ve Öğretmenin Kişilik Özellikleri

Öğretmenin kişilik özelliklerini belirlemeye yönelik çalışmalar, kişisel olarak öğretmenlerin eğitim sürecinde önemli bir faktör olduğu varsayımına dayanılarak yapılmaktadır. Kişilik; öğrencilerle etkileşimde bulunma tarzı, derste seçilen yöntem ve öğrenme deneyimleri gibi çeşitli davranışları etkilemektedir (Murray, 1972). Öğretim ortamında öğretmenlerin verimli hale getirilmesi sadece eğitim fakülte programlarının iyileştirilmesiyle gerçekleştirilmez. Bununla birlikte mesleğin gerekleri ve kişilik özelliklerinin uyumlu olması da gerekmektedir (Uras ve Kunt, 2005). Öğretmenin duygusal tepki verme biçimi, düşünsel tutumu ve çeşitli alışkanlıkları öğrenciyi etkileyebilmektedir. Genellikle öğrenciler, öğretmenin aktardığı konudan daha çok, konuya nasıl yaklaştığına, olayları yorumlama tarzına ve davranışlarına dikkat etmektedir ve bunlardan etkilenmektedir (Varış, 1994).

Öğretmenlik mesleğini seçmiş olan bireylerin kişilik özellikleriyle mesleğin gerektirdiği özellikler arasında tam anlamıyla bir uyumun olmaması, öğretmenlik mesleğine dair bazı rollerin tam olarak kabullenilmediği anlamına gelir (Tezcan, 2001). Erdoğan (2001)'a göre sınıf atmosferini etkileyen faktörler öğretmenin kişilik özellikleri, öğretim yapma stili, mesleki deneyimi, kültürü, almış olduğu hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerdir.

Öğretmende bulunması gereken kişisel özellikler aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

- Her şeyden önce çocukları bir insan olarak değerlendiren ve onları seven,
- Ruh ve beden sağlığı yerinde olan, dinamik ve becerikli,
- Gerçekçi, pratik, yaratıcı, sezgileri kuvvetli, sağduyulu ve duyarlı,
- Hür bir düşünce yapısına sahip ve esnek,
- Çocuklarla samimi ve içten ilişki kurabilen, sevecen, samimi, güler yüzlü, neşeli, mutlu ve coşkulu,
- Acil durumlarda soğukkanlı kalarak olayların üstesinden gelebilen, cesur ve gayretli,
- Giyinmesine dikkat eden, temiz ve düzenli,
- Güzel sanat dallarında yeteneği ve bilgisi olan,
- Öğrencilere rol model olan,
- Sorumluluk alabilen,
- Kendisine güvenen, davranışlarında tutarsızlık olmayan, kişilik bakımından olgun (Üstünoğlu, 1993),
- Toplumun beklentilerine duyarlı,
- Okulda, sınıfta ve çevrede inisiyatif alabilen,
- Türkçeyi doğru konuşan ve yazan,
- Ekip halinde çalışma yapabilen,
- Kendisi ve çevresi ile barışık,
- Demokratik bir anlayışa sahip ve bu anlayışını çevresine ve sınıf ortamına yansıtabilen,
- Milli kültürü koruyan ve evrensel kültüre katkıları olan (Saçlı, 1988),
- Çevresine karşı duyarlı olan ve sevgi duyan,
- İlişki başlatma ve sürdürme yeteneği olan,

- Düşünmede uyumluluk ve esneklik sağlayan,
- İletişim becerilerini benimseyen / geliştiren,
- Ortak tavır alabilen,
- Kendine güvenen ve kendi kendini motive edebilen,
- Sesini iyi kullanabilen,
- Kendi kendini analiz etme yeteneği olan,
- Liderlik vasıflarına sahip olan (Mawer, 1996),
- Dinamik ve aktif bir kişiliğe sahip olan,
- Yenilenmeye açık,
- İnsanların fikir, din ve vicdan hürriyetine saygılı,
- Disipline olabilen, sabırlı olmayı başarabilen,
- Yardımsever ve himaye eden,
- Ahlaklı, güvenilir ve dürüst (Büyükkaragöz, 1988),
- Planlı, düzenli ve çalışkan,
- Fedakar, namuslu, adil ve sadık,
- Nazik, terbiyeli ve doğru sözlü,
- Kötü davranışları ve alışkanlıkları olmayan,
- Ülke yönetimi konusunda bilgi sahibi, ülke sorunlarına duyarlı ve idealist olmalıdır (Bilgen, 1988).

2.7. Kişilik ve Fen ve Teknoloji Öğretmenleri

Fen ve Teknoloji öğretimi, deneysel yöntem ve araç gereç kullanılmasa bile; doğadaki olaylarla ve günlük somut işlemlerle bağlantı kurularak yapılmalıdır. Bu durumda fen ve teknoloji eğitimcisinin niteliği önemli hale gelmektedir (Demirci, 1993). Günümüzde toplumlar bilim ve teknoloji yarışı içerisine girmişlerdir. Bilim ve fen alanındaki gelişmeler ülkelerin ve toplumların gelişmişlik düzeylerini büyük ölçüde belirlemektedir. Bu açıdan etkili fen eğitimi son derece önem arz etmektedir.

Ödül bağımlılığı yüksek bireyler sıcak sosyal ilişki kurabilirler ve başkalarının duygularının anlaşılmasını kolaylaştıran ipuçlarına duyarlılık gösterebilirler (Arkar,

2005). Bu bağlamda ödül bağımlılığı yüksek olan fen ve teknoloji öğretmenlerinin empati kurabilme yeteneklerinin de yüksek olacağı söylenebilir. Öğretmenlerin empati kurabilmesi onların iletişim becerilerini artırarak etkili bir öğretim ortamı için zemin hazırlar (Kuzu 2008).

İşbirliği özelliği yüksek olan bireyler başkalarının hizmetinde olmaktan hoşlanan ve başkalarıyla mümkün olduğunca işbirliğine girmeye çabalayan empatik, hoşgörülü, merhametli, destekleyici, adil ve ilkelî kişiler olduğu belirtilmektedir. Bu bireyler uyumlu ve dengeli ilişkiler geliştirmek için takım çalışmalarında ve sosyal gruplarda işlevseldir (Arkar vd., 2005). Bu bağlamda düşünüldüğünde başkalarının hizmetinde olmaktan hoşlanan, başkalarıyla mümkün olduğunca birlikte çalışmayı benimseyen, hoşgörülü ve destekleyici bir fen ve teknoloji öğretmeni daha etkili bir öğrenmeyi sağlayacaktır.

Yüksek sebatkârlığa sahip öğretmenler gayretli ve çalışkandırlar. Yapılacak iş karşısında gönüllük düzeyleri ve çalışma istekleri yüksektir. Ayrıca engellenme ve yorgunluk ortaya çıksa da davranışın devamlılığını sağlamak için kalıtsal bir yatkınlık gösterirler. Etkili bir öğretime bulunması gereken özellikleri Çelikten vd., (2005) olaylar karşısında dayanıklı olabilen, duygularını kontrol edebilen ve sabırlı davranabilen şekilde belirtmişlerdir. Bahsedilen bu özellikler aynı zamanda etkili iletişim için gerekli unsurlar olarak da düşünülebilir. Bu çerçevede sebatkar öğretmenlerin etkili iletişim kurma kabiliyetlerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Etkili bir fen eğitimi sağlayabilmek için;

- Öğretmen konu girişinde bir hazırlık sorusuyla başlamalı, devamında beyin fırtınası tekniği ile öğrencilerin derse karşı motivasyonları artırılmalıdır (Gürdal vd., 1998).
- Konuların adım adım ilerleyebilmesi ve kavramların doğru öğrenilmesini sağlayabilmek için kavram haritaları kullanılmalıdır (Gürdal vd., 1998).
- Model ve benzetmelerden yararlanılarak konu zenginleştirilmeli, oyunla öğretim etkinliklerinden faydalanılmalıdır.
- Konular deneylerle desteklenmeli, öğrencilerin sonuca ulaşması sağlanmalıdır.
- Grup çalışması ve işbirlikçi öğretime yer verilmelidir.
- Ders işlenişinde problem çözme basamakları uygulanmalıdır.

- Günlük hayattan örnekler kullanılarak, konu ile güncel hayat arasında bağlantı kurulmalıdır

2.8. Kişiliği Açıklayan Kuramlar

Kişiliğin birbiriyle ilişkili birden çok özelliği olduğu gibi, toplumun sosyal kültürel değerleri ile de yakından ilişkili olduğu bilinmektedir. Kişilik kavramı açıklanırken toplumsal değerlerin de dikkate alınması gerekir. Kişiliğin ölçülmek ve ölçümlerin toplum üzerindeki etkilerini görmek yararlı olacaktır. Bu bölümde kişilik kuramları açıklanacaktır.

2.8.1. Freud'un kişilik kuramı

Freud'un kişilik kuramına göre, ilk çocukluk dönemindeki yaşantılar ve bilinçdışı dürtüler davranış gelişimini etkilemekte, gelişim bilinçdışı dürtü ve içgüdüler tarafından yönetilmektedir. Cinsellik saldırganlık ve açlık dürtüleri çevredeki kişiler, özellikle de aile bireyleri tarafından şekillendirilmektedir (Yazgan vd., 2007). Kişiliğin güdüsü ve en büyük yoksunluğu sevgidir. İnsan bilinçli davranışlardan çok bilinçdışı güçlerle hareket etmektedir. Ancak, insanın bilinçdışı davranışları derinlemesine analiz edildiğinde altında sevgi arayışının yattığı görülmektedir (Eren, 2000). Oedipus karmaşası, ruhsal gelişmenin bir parçasıdır, toplum ve çevre tarafından büyük ölçüde etki söz konusudur. Süperego gelişmediği takdirde, bireyde cinsel rahatsızlıklar, otorite sorunu veya alışagelmış kadın ve erkek rollerinin reddi gibi saplantılara yol açabilir (Yanbastı, 1991).

2.8.2. Psikobiyolojik kişilik kuramı

Boyutsal kişilik kuramcılarında Robert Cloninger (1986- 1987), kişiliğin yapısını ve gelişimini tanımlamak için psikobiyolojik kişilik kuramını geliştirmiştir. Cloninger tarafından geliştirilen psikobiyolojik model, kişiliğin iki temel bileşeni olan mizaç

(kişiliğin biyolojik olarak belirlenmiş boyutları) ve karakter boyutlarını (kişiliğin sonradan edinilmiş boyutları) incelemektedir (Güleç, 2009).

Psikobiyolojik modele göre, genetik olarak birbirinden bağımsız, yaşam boyunca durağan ve kültürel etkiler karşısında değişmez oldukları varsayılan mizaç, dört boyuttan [yenilik arayışı (YA), zarardan kaçınma (ZK), ödül bağımlılığı (ÖB) ve sebat etme (S)] ve tecrübeyle şekillenen, sosyo-kültürel öğrenmeyle vücut bulan, yetişkinlikte olgunlaştıkları varsayılan karakter ise üç boyuttan [kendini yönetme (KY), iş birliği yapma (İY) ve kendini aşma (KA)] oluşmaktadır (Arkar, 2008; Adan vd., 2009).

2.8.2.1.Mizaç ve karakter envanterinde değerlendirilen boyutlar ve alt boyutları

Tablo 2.1. Mizaç ve karakter envanterinde değerlendirilen boyutlar ve alt boyutları

Mizaç Özellikleri ve Alt Boyutları	Karakter Özellikleri ve Alt Boyutları
1. Yenilik Arayışı-YA <ul style="list-style-type: none"> • Keşfetmekten Heyecan Duyma-Kayıtsız Bir Katılık-YA1 • Dürtüsellik-İyice Düşünme-YA2 • Savurganlık-Tutumluluk-YA3 • Düzensizlik-Düzenlilik-YA4 	1. Kendini Yönetme (KY) <ul style="list-style-type: none"> • Sorumluluk Alma-Suçlama (KY1) • Amaçlılık-Amaçsızlık (KY2) • Beceriklilik-Eylemsizlik (KY3) • Kendini Kabullenme-Kendisiyle Çekişme (KY4) • Uyumlu Alışkanlıklar-Uygunsuz Alışkanlıklar (KY5)
2. Zarardan Kaçınma-ZK <ul style="list-style-type: none"> • Beklenti Endişesi ve Karamsarlık-Sınırsız İyimserlik-ZK1 • Belirsizlik Korkusu-Güven -ZK2 • Yabancılardan Çekinme-Topluluğu Sevme -ZK3 • Çabuk Yorulma (Dermansızlık)-Dinçlik-ZK4 	2. İşbirliğine Yatkinlik (İY) <ul style="list-style-type: none"> • Sosyal Kabul-Sosyal Hoşgörüsüzlük (İY1) • Empati Duyma ve Sosyal İlgisizlik (İY2) • Yardımseverlik-Yardımsever Olmayan (İY3) • Merhametlilik-Kincilik (İY4) • Erdemlilik-Menfaatçilik (İY5)
3. Ödül Bağımlılığı –ÖB <ul style="list-style-type: none"> • Duygusalılık-Hissizlik-Duyarsızlık -ÖB1 • Bağlılık-Uzak Olma-ÖB2 • Bağımlılık-Bağımsızlık-ÖB3 	3. Kendini Aşma (KA) <ul style="list-style-type: none"> • Kendini Kaybetme-Bilinçli Yaşantı-KA1 • Kişiler Arası Özdeşim-Kendini Ayırma-KA2 • Manevi Kabullenme-Akılcı Maddecilik-KA3
4. Sebat Etme-S	

Özetle mizaç ve karakter özellikleri etiyolojik olarak ayrı oluşumlardır ancak işlevsel olarak bağlantılıdır. Aralarındaki etkileşim ile dinamik bir kişilik organizasyonu ortaya çıkmaktadır. Organizma kendiliğinden hem iç hem de dış güçleri memnun etmeye yönelik bir dinamik etkileşim içine girer. Mizaç bilinç dışı otomatik tepkileri içerir ve alışkanlıklarla kendini gösterir, kullanılan öğrenme amaca yönelik değildir. Buna karşın, karakter bilinçli farkında olduğumuz planları içerir ve amaçlı öğrenme davranışını gösterir (Arslan, 2008).

Cloninger'in kişilik kuramı kişiliğin genetik temelinden, davranışın nörobiyolojik temellerine, kişiliğin bilişsel ve emosyonel yapısı ve gelişiminden, kişilik boyutlarında bireysel farklılıkların davranışsal bağlarına, kişilik yapılarının gelişimsel etmenlerle etkileşiminden, psikiyatrik bozukluklara yol açmasına uzanan çok sayıda alanda kapsamlı bilgi sağlama potansiyeline sahiptir (Köse, 2003).

2.8.2.2. Psikobiyolojik kişilik modelinin mizaç boyutu

Mizaç boyutları Yenilik Arayışı (novelty seeking), Zarardan Kaçınma (Harm Avoidance), Ödül Bağımlılığı (Reward Dependence) ve Sebat Etme (Persistence) faktörlerinden oluşmaktadır. Bu mizaç özellikleri, algıya dayalı olup, becerilerde bireysel farklılıkları yansıtır ve genetik olarak homojen ve birbirinden bağımsızdır. Cloninger'e göre bu dört huy özelliği birbirinden genetik olarak bağımsızdır, yaşamın erken dönemlerinde şekillenir ve kişiliğin biyolojik temelini oluşturur (Sayın ve Aslan, 2005).

Health ve arkadaşları tarafından yapılan ikiz çalışmalarında bu dört huy özelliğinin birbirinden bağımsız bir şekilde %50 ile %60 arasında kalıtsal ve genetik olarak aktarıldığı gösterilmiştir (Health vd., 1994).

2.8.2.2.1. Yenilik arayışı-YA (Novelty seeking-NS)

Yenilik arayışının (YA) davranışsal aktivasyon sistemi ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir (Köse vd., 2009). Yenilik arayışı, ödül ve yenilik sinyalleri ile

davranışın başlatılmasını belirtir. Yeniliğe yanıt olarak sık araştırmacı aktivite, dürtüsel karar verme, ödül alma olasılığı belirdiğinde aşırılık ve taşkınlık, çabuk ve kolay sinirlenme, engellenmelerden aktif kaçma gibi davranışların etkinleşmesinde veya başlamasındaki bir kalıtsal yatkınlık ve eğilimdir. Cloninger bu mizaç boyutunun dopaminle bağlantılı olduğunu öne sürmektedir (Arkar vd., 2005; Bond, 2001; Serretti, 2007; Gadrini vd. 2009; Adan, 2009).

Zuckerman (1994) heyecan-uyaran aramayı, farklı, yeni, karmaşık ve yoğun uyaran ve yaşantıları arama ve bu yaşantılar için fiziksel, sosyal, yasal ve mali riskler almaya dayanan bir kişilik özelliği olarak tanımlamaktadır. Horvath ve Zuckerman (1993) yüksek düzeyde heyecan arayan ve risk alan kişilerin yaptıkları işlerde dikkatlerini seçici olarak zevk ya da ödüle yönelttiklerini, düşük düzeyde heyecan ve risk arayanların ise dikkatlerini daha çok olası olumsuz sonuçlar üzerinde yoğunlaştırdığını ileri sürmektedirler (Akt. Sümer ve Özkan, 2002).

2.8.2.2.2. Yenilik arayış düzeyi ortalamadan yüksek ve düşük olan kişilerin Özellikleri

Tablo 2.2. Yenilik arayış düzeyi ortalamadan yüksek ve düşük olan kişilerin Özellikleri

Yüksek Yenilik Arayışı	Düşük Yenilik Arayışı
<ul style="list-style-type: none"> • Dürtüsel (impulsive) • Araştırmacı-keşfedici • Alışıldık rutinelere tahammül edemeyen • Hevesli ve coşkulu • Meraklı • Kararsız • Çabuk fikir değiştiren • Maymun iştahlı • Kolay heyecanlanan • Kolay tahrik olan • Çabuk sinirlenen ve hiddetlenen • Müsrif-savurgan • Düzensiz ve sistemsiz • Geleneklere-göreneklere uymayan • Yeni ilgilere ve aktivitelere çabuk giren • Detayları ihmal eden • İlgileri çabuk kaybeden • Sık dramtizasyon • Dinlemekten çok konuşmayı tercih etme • Müsrifçe para harcama • Tasarruf etme ve doyumunu ertelemeye güçlük • Çabuk sıkılan • Kolay provoke edilen • Kolay kavgaya çekilen 	<ul style="list-style-type: none"> • Yeniliklerle çok fazla ilgilenmeyen yada çok ağırdan ilgilenen • Tekdüzelik-monoton • Alışkanlılardaki değişikliklere direnç • Zihni çok dar • İlgisiz ve heyecansız • Kaygısız, lakayt • Çekinken • Odaklanmış detaylarla meşgul olan • Karar verirken çok fazla düşünen (İnce eleyip sık dokuyan) • İnce fikirli • Sadık • Vefalı • Kolay kolay sinirlenmeyen • Tutumlu • Çok beğendiği bir şeyi bile satın almada güçlük • Düzenli, sistemli • Disiplinli • Konuşmaktan çok dinlemeyi tercih etme • Sade kişilik

Kaynak: Cloninger, 1987; Cloninger vd., 1994; Akt. Köse, 2003; Arkar, 2005' den derlenmiştir.

2.8.2.2.3. Zarardan kaçınma-ZK (Harm avoidance-HA)

Zarardan Kaçınma (ZK) davranışsal inhibisyon sistemi ile ilişkilidir ve davranışların

önlenmesi ya da durdurulmasına dair kalıtsal bir eğilimdir (Köse vd., 2004). Zarardan kaçınma mizaç boyutu, gelecekte olabilecek sorunlar için kötümser endişeler, belirsizlik korkusu ve yabacılardan utanma gibi pasif davranışsal ve kolayca yorulma gibi davranışların ketlenmesinde veya durdurulmasındaki bir kalıtsal yanlılık, eğilim olarak ifade edilmektedir (Arkar, 2008; Bond, 2001; Serretti, 2007; Gadrini vd. 2009; Adan, 2009). Genel olarak yoğun davranışsal inhibisyon (ketlenme) (yüksek zarardan kaçınma) kişileri düşük benlik saygısına yatkın hale getirmektedir. Zarardan Kaçınma (ZK) mizaç boyutunun serotonin hormonuyla bağlantılı olduğu savunulmaktadır (Arkar, 2004).

2.8.2.2.4. Zarardan kaçınma düzeyi ortalamadan yüksek ve düşük olan kişilerin özellikleri

Tablo 2.3. Zarardan kaçınma düzeyi ortalamadan yüksek ve düşük olan kişilerin özellikleri

Yüksek Zarardan Kaçınma	Düşük Zarardan Kaçınma
<ul style="list-style-type: none"> • Dikkatli • İhtiyatlı, tedbirli • Gergin • Vesveseli ve kuşkucu • Kötümser ve güvensiz • Sık sık gelecekte endişe eden, evhamlı • Korkak • Utangaç • Sıradan durumlarda bile garantiye ihtiyaç hissedilen • Çabuk yorulan • Sinirli, asabi • Bezgin • İnsanlara karşı güvensiz (Zor güvenen) • Pasif • Çekingen ve sosyal ilişkilerde utangaç • Enerji düzeyleri düşük • Kronik olarak devamlı yorgun • Eleştiri ve cezaya oldukça hassas 	<ul style="list-style-type: none"> • Kendinden emin • Alışık olmayan görevlerle ilgilenirken hiç endişelenmeme • Kendi halinde • Meraklı • Arabulucu • İyimser • Keyfi yerinde • Hiçbir şeyi kendine dert etmeyen • Değişimlere çabucak uyum sağlama • Güç kayıplarını çabucak telafi eden • Enerji düzeyi yüksek, dinamik ve canlı • Kaygısız, tasasız • Cüretkar ve girişken • Gözüpek • Yabancılarla rahatlıkla iletişim kuran • Hareketsizlik yerine, fiziksel incinme riski taşıyan aktivitelerle ilgilenme

Kaynak: Cloninger, 1987; Cloninger vd., 1994; Akt. Köse, 2003; Arkar, 2005' den derlenmiştir.

Düşük Zarardan Kaçınma özelliğinin avantajları belirsizlik ve tehlikeli durumlarda

güven ve az stresle iyimser ve enerjik çabaya neden olmasıdır. Dezavantajları ise tehlikeye yanıtsızlık ve gözü kara iyimserliktir.

2.8.2.2.5. Ödül bağımlılığı -ÖB (Reward dependence-RD)

Ödül bağımlılığı mizaç faktörü, davranışsal sürdürme sistemi ile ilişkilidir. Duygusal, sosyal bağlanma, başkalarının onayına bağımlılık ile kendini gösteren kalıtsal bir eğilimdir. Ödül bağımlılığı özelliklerinin, önceden ödüllendirilmiş davranışların sönmeye olan direnci arttırdığı ifade edilmektedir. Ödül bağımlılığı (ÖB) mizaç boyutunun bağlantılı olduğu öne sürülen nörotransmitter noradrenalindir (Köse vd., 2004 ; Arkar, 2008 ; Bond, 2001 ; Serretti, 2007 ; Adan, 2009).

2.8.2.2.6. Ödül bağımlılığı düzeyi ortalamadan yüksek ve düşük olan kişilerin özellikleri

Tablo 2.4. Ödül bağımlılığı düzeyi ortalamadan yüksek ve düşük olan kişilerin özellikleri

Yüksek Ödül Bağımlılığı	Düşük Ödül Bağımlılığı
<ul style="list-style-type: none"> • Yardımsever, sevecen, sıcak kişilerdir. • Başkalarını memnun etmeye çok istekli • Başkalarının onayına, takdirine, övgüsüne ihtiyaç duyan • Çalışkan • Sosyal uyaranlara duyarlı • Yalvarma ve yakarma gibi taleplerle kolaylıkla kullanılabilirler, rahatlıkla istismar edilebilirler. • Merhametli, Sevgi gösteren • Duyarlı ve hassas • Kendini adamış • Çok gayret gösteren • İnsanlarla iletişim kumaya çabalayan • İletişime açık • Nereye giderlerse girsinler sevdikleri insanları bulabilen • Kabul görme veya reddedilmeye ciddi bir duyarlılık 	<ul style="list-style-type: none"> • Sosyal olaylara duyarsız • Baskılara direnç gösteren • Bağımsız, boyun eğmeyen • Duygusal olarak soğuk • Tercihlerinde duygusallıktan bağımsız • Para gibi pratik ödüllerle ilgilenen • Sosyal ödüllere (tebrik vb.) duyarsız • Doyum vermeyen ilişki ve etkinlikleri çabucak sonlandıran • Doyum vermeyen şeylerden sıkılan • İnatçı • Yalnızlıktan hoşlanan • Hiç gayret göstermeyen • Başkalarıyla çok fazla iletişim kurmayan • İnsanlarla olan mesafesini koruyan • Diğer insanlarla ortak bir noktalar bulmakta zorluklar yaşayan. • Kabul görme veya reddedilmeye karşı ciddi bir duyarsızlık

Kaynak: Cloninger, 1987; Cloninger vd., 1994; Akt. Köse, 2003; Arkar, 2005' den derlenmiştir.

2.8.2.2.7. Sebat etme-S (Persistence-P)

Dördüncü mizaç faktörü olan sebat etme (S), engellenme, yorgunluğa karşı davranışın sürekliliğindeki bir kalıtsal yatkınlık, bir eğilim olarak görülür (Arkar, 2008; Serretti, 2007; Adan, 2009). Sebat eden bireyler, insanı engelleyen ödül yokluğu durumlarıyla karşılaştıklarında bu davranışın sönmesine karşı direnç sergilerler (Yancar, 2005; Bond, 2001; Gadrini vd. 2009). Sebat etme mizaç özelliği sadece tek bir boyuttan oluşmakta olup glutamat hormonuyla bağlantılı olduğu öne sürülmektedir.

Dikkatini uzun süre bir iş üzerinde yoğunlaştırabilen çocuklar, bir başka deyişle daha sebatkar çocuklar, diğer insanlardan gelen işaretlere daha fazla dikkat etmekte ve diğer insanların zihin durumlarını daha iyi anlayabilmektedirler. Bu durum sebatkar çocukların olumlu sosyal davranış göstermeleri gereken durumları daha kısa zamanda ve daha doğru algılamalarına sebep olabilmektedir. Sebatkar mizaç, bireyin dikkatini bir iş üzerinde toplayabilme özelliğine işaret etmektedir. Bu özellik, bireyin diğer insanların durumlarına (örn., ihtiyaç, istek) daha çok dikkat edebilmesine ve onları daha doğru anlamasına yardımcı olacak bilgiyi işlemesine olanak sağlar (Yağmurlu vd., 2005).

Sebat Etme (S) düzeyi yüksek olan kişiler, çalışkan ve gayretli, sebatkar, istikrar sahibi olup hüsrana, başarısızlık ve yorgunluk karşısında dayanıklılık ve kararlılık gösterirler. Genellikle beklenen bir ödül karşısında gayret ve çabalarını yoğunlaştırırlar. Yapılması gereken bir şey olduğu zaman gönüllü olmak için hazırdırlar. Aynı zamanda bu kişiler, tayin edilen herhangi bir vazifede işe başlamak için heveslidir. Sebatkarlığı yüksek olan kişiler başarısızlığı ve yorgunluğu kendilerini kamçılayan bir durum olarak görürler. Kolay kolay başladıkları işi bırakmazlar. Eleştirildikleri ve hatalarıyla yüzleştirdikleri zaman çok aşırı bir çalışma performansı gösterirler. Başarılı olmak için büyük fedakarlıkları yapmaya gönüllü olan sebatkar kişiler, beklenilenden daha başarılı olma konusunda iddialıdırlar. Sebatkarlığı yüksek düzeyde olan kişiler, mükemmeliyetçi yapıda olup ve işkoliktir. Bir şeyi başarmak için kendilerini aşırı yorarlar (Cloninger, 1987; Cloninger vd., 1994; Akt. Köse, 2003; Arkar, 2005; Gadrini vd. 2009).

Sebat Etme (S) düzeyi düşük olan kişiler, uyuşuk, tembel, miskin, pasif, üşengeç, kararsız ve değişken (sebatsız) bir yapıya sahiptir. Bir şeyi elde etmek için gayret göstermezler. Yapmak zorunda olmadıkları şeyler karşısında nadiren gönüllü olurlar. Bu kişiler genellikle, yapılacak iş çok basit dahi olsa, işe başlamada çok ağır davranırlar. Bu kişiler başarısızlıkla, eleştiriyile, herhangi bir engelle karşılaştıklarında çabucak yaptıkları işi bırakırlar. Dirayet ve kararlılık göstermezler. Sebat etme düzeyi düşük kişiler, genellikle geçmiş başarılarıyla tatmin olurlar. Nadiren daha büyük ve daha iyi şeyler için çaba gösterirler (Cloninger, 1987; Cloninger vd., 1994; Akt. Köse, 2003 ; Arkar, 2005).

2.8.2.3. Psikobiyolojik kişilik modelinin karakter boyutu

Cloninger'in psikobiyolojik kişilik modelinde karakter, kendini yönetme (selfdirectedness), iş birliği yapma (cooperativeness) ve kendini aşma (self-transcendence) olmak üzere üç boyutta incelenmektedir. Bütünüyle geliştiğinde bu üç özellik olgun kişiliği tanımlar. Olgun karakter özellikleri uyuma yönelik olup, kişinin duygusal ihtiyaçları ile toplumsal normların baskısı arasındaki uçurumu azaltarak, mizacın çevreye uyumunu en üst noktaya taşır. Olgun karakter yapısına sahip kişiler dürtülerini, doyum ve isteklerini erteleyebilme kapasitesine sahiptir. Bu karakter özelliklerinin bir kişide düşük düzeyde görülmesi bireyde genellikle dezavantajlı durumlara yol açarak kişinin, sosyal veya mesleki işlevselliğinde bozulma ile kendini gösterir (Arkar, 2008 ; Aslan, 2008). Psikobiyolojik kişilik modelinde karakter boyutlar aşağıda detaylı şekilde açıklanmıştır.

2.8.2.3.1. Kendini yönetme (KY) (Self-directedness) (SD)

Kendini yönetmenin (KY) temel kavramını, elindelik (self-determination) ve irade kavramları (willpower) oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle bir insanın, bireysel olarak seçilmiş hedefler ve değerler doğrultusunda davranışını kontrol etme, düzenleme ve uyum sağlama yeteneğine işaret etmektedir. İrade kavramının özünü, kişinin kendiliğiyle ne ölçüde bütünleştiği ve amaçları olan kişi oluşturmaktadır.

İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli özellik tercih yani seçim yapabilme yeteneğine sahip olmasıdır. Her bir tercihin sorumluluğu insanın kendisine aittir (Arkar, 2004 ; Bond, 2001 ; Serretti, 2007).

Kendini Yönetme (KY), kişinin kendi tercihleri konusunda sorumluluğunu kabul etmesi, bireysel açıdan anlamlı amaçların belirlenmesi ve sorunları çözmeye beceri ve güvenin gelişimi ile kendini kabullenmeden oluşur. Kendini yöneten birey otonom bir bireydir, sorumludur, amaçları vardır, beceriklidir, kabul edicidir ve görev duygusu olan bireydir (Yancar, 2005 ; Arkar, 2008 ; Adan, 2009).

2.8.2.3.2. Kendini yöneltme düzeyi ortalamadan yüksek ve düşük olan kişilerin özellikleri

Tablo 2.5. Kendini yöneltme düzeyi ortalamadan yüksek ve düşük olan kişilerin özellikleri

Yüksek Kendini Yöneltme	Düşük Kendini Yöneltme
<ul style="list-style-type: none"> • Olgun ve güçlü yapıları vardır • Kendi kendilerine yeter • Etkin ve iyi organize olmuş kişilerdir • Sorumlu ve güvenilirlerdir • Amaç yönelimlidirler • Yapıcı davranış gösterirler • Sorunların çözümünde teşvik edicilerdir • Hatalarını itiraf ederler • Kendileri hakkındaki gerçekleri bilir ve kabul ederler • Kendilerini olduğu gibi kabul ederler • Girişimci ve beceriklidirler • Benlik saygıları ve özgüvenleri yüksektir • En belirgin özellikleri verimli olmaları ve belirlemiş oldukları amaçlara uyumlu davranış göstermeleridir. • Başkalarının otoritesini izlemeleri gerektiği zaman, isyankar ve sorun oluşturucu olarak görülebilirler. Çünkü bunlar otoritenin amaç ve değerlerine meydan okurlar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Benlik saygıları düşüktür • Olgunlaşmamış davranış gösterirler • Zayıf ve kırılabilir yapıdadırlar • Sorunlarından ötürü başkalarını suçlarlar • Yeteneksiz ve sorumsuzdurlar • İşlerini şansa bırakırlar • Güvenilmez ve kaypak yapıdadırlar • Belirli bir amaçları olmadığını düşünürler • Reaktif ve bağımlıdırlar • Uyumsuz ve güvenilmezdirler • Hatalarını yadsırlar, bastırırlar, inkar ederler • Kişilik karmaşası yaşarlar • Amaçlarını tanımlayacak, başlatacak ve devam ettirecek iç organizasyondan yoksundurlar. • Kendilerine hedefler koyup, yürütemezler. • Olgunlaşmış savunma mekanizmalarını kullanırlar.

Kaynak: Cloninger, 1987; Cloninger vd., 1994; Akt. Köse, 2003 ; Arkar, 2005 ve Arkar, 2008 'den derlenmiştir.

2.8.2.3.3. İşbirliğine yatkınlık (İY) (Cooperativeness) (C)

İşbirliğine yatkınlık (İY), diğer insanlarla özdeşim kurma ve diğer insanları kabuldeki bireysel farklılıklara göre formüle edilmiştir. İş birliğine yatkınlık, kabul gösterme ya da bencilce saldırganlık ve düşmanlık ile bağlantılı olan karakterin farklı yönlerini belirlemektedir (Arkar, 2004; Bond, 2001 ; Serretti, 2007 ; Adan, 2009). İş birliği yapma, sosyal kabul, empati, yararlılık, sevecenlik, erdemli ve vicdanlı olmaktan oluşur. İş birliği yapan insanlar hoşgörülü, empati yeteneği olan, yararlı, sevecen ve erdemlidirler (Köse vd., 2004 ; Bond, 2001). Yüksek işbirliği yapma düzeyi, takım çalışmalarında ve sosyal gruplarda ahenkli ve dengeli ilişkileri geliştirmek için oldukça önemlidir. Kendini yöneltme (KY) düzeyi yüksek olan fakat işbirliği yapma düzeyi düşük olan bir yönetici gaddar, kaba-saba, görgsüz, işe yararsız bir profil çizecektir (Köse, 2003).

2.8.2.3.4. İşbirliği yapma düzeyi ortalamadan yüksek ve düşük olan kişilerin özellikleri

Tablo 2.6. İşbirliği yapma düzeyi ortalamadan yüksek ve düşük olan kişilerin özellikleri

Yüksek İşbirliği Yapma	Düşük İşbirliği Yapma
<ul style="list-style-type: none"> • Hoşgörülü, empati kurabilen, yardımsever ve merhametli kişilerdir. • Kolaylaştırıcı ve destekleyici kişilerdir. • Diğer kişilerle başarılı iletişim kurarlar. • Affedici kişilerdir. • Adil ve prensip sahibi kişilerdir. • Diğer kişilerin tercihlerini ve ihtiyaçlarını anlayarak saygı gösterirler. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hoşgörüsüz, diğer insanlara ilgi göstermeyen, yardımsever olmayan, kinci kişilerdir. • Bencil, eleştirici ve fırsatçı kişilerdir. • Her şeye kendileri için bakarlar. • Dünyayı ve diğer kişileri düşmanca ve kendilerine yabancı görür. • Diğer kişilerin haklarına ve duygularına karşı duyarsızdır.

Kaynak: Cloninger, 1987; Cloninger vd., 1994; Akt. Köse, 2003; Arkar, 2005 ve Arkar, 2004 'den derlenmiştir.

2.8.2.3.5. Kendini aşma (KA) (Self-transcendence) (ST)

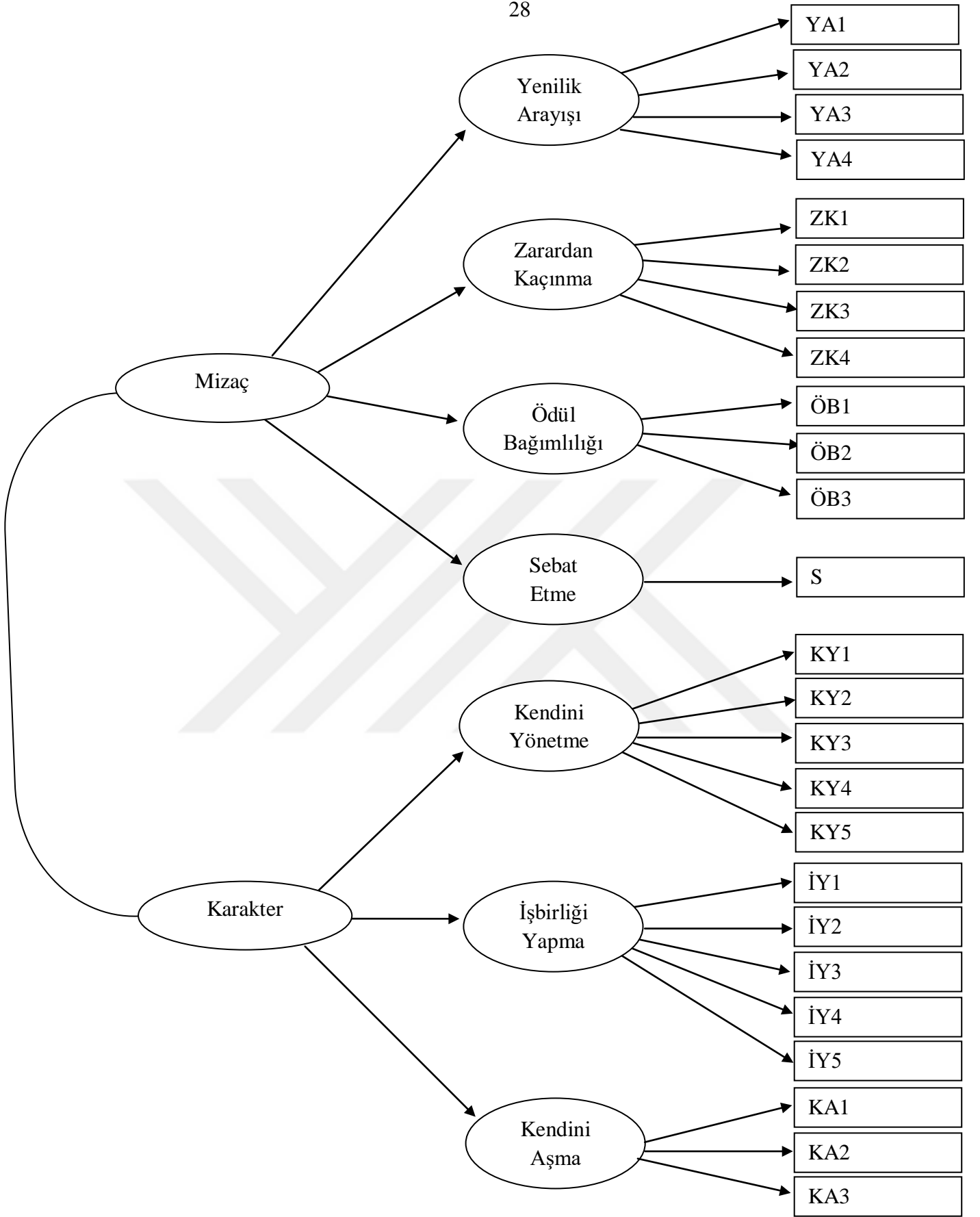
Kendini aşma (self-transcendence), genel olarak bir bütünün temel ve önemli parçalarını oluşturan her şeyle özdeşim anlamına gelmektedir. Bu her şeyin bir bütün, bir toplamın parçası olduğunu, birleştirici bilinç (unitive consciousness) durumudur. Birleştirici bilinçte bireysellik yoktur. Bu birleştirici yaklaşım, tabiatı ve onun kaynaklarını kabul etme, bunlarla özdeşleme veya bunlarla ruhani ve manevi bir birliktelik kurma olarak ifade edilebilir (Arkar, 2004 ; Bond, 2001 ; Serretti, 2007 ; Adan, 2009). Kendini aşan bireyler yaratıcı, bencil olmayan, inançlı, manevi duyguları olan, idealist bireylerdir (Yancar, 2005).

2.8.2.3.6. Kendini aşma düzeyi ortalamadan yüksek ve düşük olan kişilerin Özellikleri

Tablo 2.7. Kendini aşma düzeyi ortalamadan yüksek ve düşük olan kişilerin Özellikleri

Yüksek Kendini Aşma	Düşük Kendini Aşma
<ul style="list-style-type: none"> Alçakgönüllü, gösterişsiz, sade yaşayışları vardır. Tatminkar, sabırlı ve anlayışlı, yapıcı, özgeci ve maneviyatı kuvvetli kişilerdir. Bu tür kişiler doğu toplumlarında aydın ve arif kişiler olarak nitelendirilir. Batı toplumlarında ise naif kişiler olarak tarif nitelendirilir. Belirsizliğe karşı hoşgörülüdürler. Bütün çabalarına rağmen başarısızlığı kabul ederler. Başarı ve başarısızlıklarına şükrederler. İnsanlar üzerinde mütevazi yapıları ve gösterişsiz yaşayışlarıyla etki oluştururlar. Acı ve ölümleri kabullenirler. 	<ul style="list-style-type: none"> Gururlu, kibirli, sabırsız, hoşgörüsüz, hayal gücü kıt olan kişilerdir. Gösterişi severler. Sanatın değerini bilmeyen, kendinin farkında olan, materyalist, tatmin olmayan kişilerdir. Sahip oldukları hiçbir şeyle tatmin olmazlar. Bu tür kişiler batı toplumlarına akılcı, bilimsel ve maddi olarak başarılı atfedilir. Ölümü ve acıları kabullenmede zorlanırlar.

Kaynak: Cloninger, 1987; Cloninger vd., 1994; Akt. Köse, 2003 ; Arkar, 2005' den derlenmiştir.

Şekil 2.1 Psikobiyolojik Kişilik Modeli

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada tarama modellerinden biri olan genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modeli; çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü veya evrenden alınacak bir grup, örnek ya da örnekleme üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2000). Ayrıca Karasar (2005) tarama modelini, var olan bir durumu, var olduğu haliyle tanımlayıp ortaya koymayı amaçlayan araştırma yaklaşımı olarak tanımlamaktadır.

3.2. Evren

Araştırmanın evrenini, 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında, Türkiye'nin Doğusunda 80 - 100.000 nüfusa sahip iki ilimize bağlı (il, ilçe, belde ve köy) ortaokullarında görev yapan 117 Fen ve Teknoloji öğretmeni oluşturmaktadır.

3.3. Örneklem

Araştırma amaçlı örnekleme yöntemi ile yürütülmüş, ölçekler ulaşılabilen her öğretmene uygulanmıştır. Araştırmacı tarafından kendilerine ulaşılabilen 48 erkek ve 57 kadın, toplam 105 Fen ve Teknoloji öğretmeni çalışma grubunu oluşturmuştur.

Evreni oluşturan 117 Fen ve Teknoloji öğretmeninden 112 sine ulaşılmıştır. 112 ölçeğin 7 tanesi gerekli kriterlere uyulmadığı gerekçesiyle geçersiz sayılmıştır. Ölçek maddelerinden biri olan "Bu ankette çokça yalan söyledim." maddesini doğru olarak işaretleyenler geçersiz kabul edilmiştir. 105 ölçek geçerli kabul edilerek işleme alınmıştır.

Örneklem grubunun demografik özelliklerine ilişkin veriler Tablo 3.1de sunulmuştur.

Tablo 3.1. Örneklem Grubunun Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Seçenekler	1	2	Toplam
	Erkek	Kadın	
Cinsiyet	n 57	48	105
	% 54,3	45,7	% 100
	30 Yaş Altı	30 Yaş ve Üstü	
Yaş	n 67	38	105
	% 63,8	36,2	% 100
	1-4 Yıl	4 Yıl ve Üstü	
Kıdem Yılı	n 48	57	105
	% 45,7	54,3	% 100
	1-2 Yıl	2 Yıl ve Üstü	
Bulunduğu Kurumdaki Görev Süresi	n 50	55	105
	% 47,6	52,4	% 100
	Köy	Merkez	
Görev Yaptığı Bölge	n 30	75	105
	% 28,5	71,5	% 100
	Evli	Bekar	
Medeni Durum	n 57	48	105
	% 54,3	45,7	% 100

Cinsiyete göre frekans dağılımları incelendiğinde örneklemin %54,3 ünün erkek, %45,7 sinin ise kadın olduğu görülmektedir. Yaşa göre frekans dağılımları incelendiği örneklemin %63,8 inin 30 yaş altı, %36,2 sinin ise 30 yaş üstünde olduğu görülmektedir. Kıdem yılına göre frekans dağılımları incelendiğinde örneklemin %45,7 si 1-4 yıl çalışan, %54,3 ünün ise 4 yıldan fazla çalışan olduğu görülmektedir. Bulunduğu kurumdaki görev süresine göre frekans dağılımları incelendiğinde örneklemin %47,6 si 1-2 yıl çalışan, %52,4 ünün ise 2 yıldan fazla çalışan olduğu görülmektedir. Görev yapılan bölgeye göre frekans dağılımları incelendiğinde örneklemin %28,5 inin köyde, %71,5 inin ise merkezde görev yaptığı görülmektedir. Medeni duruma göre frekans dağılımları incelendiğinde örneklemin %54,3 ünün evli, %45,7 sinin ise bekar olduğu görülmektedir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak Fen ve Teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter özelliklerini belirlemek amacıyla Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE) ve kişisel bilgilerin öğrenilmesi amacıyla Kişisel Bilgi Formu (KBF) kullanılmıştır.

3.4.1. Mizaç ve karakter envanteri

Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE) kişiliğin yedi temel boyutunu ölçmeye yarayan bir kendini değerlendirme ölçeğidir. MKE önceden geliştirilmiş kişilik modellerini kuramsal ve ampirik açıdan desteklerken, klinik kullanımdaki bazı sınırlılıkları ortadan kaldırmıştır (Köse, 2003).

TCI ölçek ve alt ölçeklerinin iç tutarlılık güvenirliği, Cronbach alfa yöntemi kullanılarak belirlendi. TCI ölçeklerinin Cronbach alfa değerleri, mizaç ölçeklerinde 0,55 ile 0,84 ve karakter ölçeklerinde, 0,80 ile 0,84 arasındadır. En küçük Cronbach alfa değerleri Ödül bağımlılığı 0,55 ve Israrcılık'da 0,56 olarak tespit edilmiştir. Karakter ölçeklerinin üçü de 0,80 ve üzeri değerdedir (Arkar 2004).

TCI ölçeklerinin Cronbach alfa değerleri genel olarak, İşbirliği Yapma ölçeği hariç, her bir ölçek ile tutarlıdır. İşbirliği Yapma ölçeğinin Cronbach alfa değeri 0,80 iken, alt ölçekleri 0,35 ile 0,39 arasında geniş bir varyasyon göstermiştir. Yardımseverlik alt ölçeği 0,35 ile en küçük Cronbach alfa değerine sahiptir. Empati alt ölçeği 0,36 ve İlkeli olma alt ölçeği 0,39 oldukça düşük Cronbach alfa değerine sahiptir. Zarardan Kaçınma'nın alt ölçekleri 0,64 ile 0,71 arasında nispeten durağan bir dağılım göstermişlerdir. Kendilik Yönelimliliği alt ölçekleri, 0,51 olan beceriklilik alt ölçeği hariç, 0,57 ile 0,69 arasında dağılım göstermişlerdir. Kendini aşma alt ölçeklerinin Cronbach alfa değerleri 0,63 ile 0,70 arasında dağılım göstermişlerdir. Yenilik Arayışı alt ölçekleri de İşbirliği Yapma alt ölçeklerine benzer şekilde 0,31 ile 0,67 arasında geniş bir varyasyon göstermiştir. Özet olarak 24 alt ölçekten 11'i 0,60 değerinin altındadır (Arkar 2004).

Cloninger' in kişilik kuramını temel alarak geliştirdiği Mizaç ve Karakter Envanteri (Temperament and Character Inventory; TCI), 240 maddeden oluşan "Doğru" ya da

“Yanlış” şeklinde yanıtlanan bir kendini değerlendirme ölçeğidir, zaman sınırlandırması yoktur, 20-30 dakikada doldurulabilir. Bu yedi-faktörlü kişilik envanterinin geçerlik ve güvenilirliği hem genel popülasyonda hem de psikiyatrik hastalarda sınanmış ve replike edilmiştir. MKE içerik olarak 15 yaş ve üstü bireyler için uygulama alanına sahiptir. MKE'nin 125 maddeli kısa formu, 140 maddeli formu ve en yaygın olarak kullanılan 240 maddeli formu mevcuttur (Cloninger vd., 2003).

MKE'nin Türkçeye kazandırılma işlemi 2001 yılında Köse ve Sayar tarafından gerçekleştirilmiş ve bu versiyon Türkçe MKE olarak Cloninger tarafından onaylanmıştır (Köse vd., 2004).

MKE' nin İngilizce formu (Version 9, 240 madde), Köse tarafından Türkçe'ye çevrilmiş, tersine çevirme (“back-translation”) işlemi ölçeği daha önce hiç görmemiş olan Sayar tarafından yapılmıştır (“blind-translation”). Tersine çevrilen ölçek Köse tarafından asıl ölçekle karşılaştırılıp, anlaşılmasında zorluk olan maddeler sadeleştirilerek değiştirilmiştir. MKE' nin Türkçe uyarlamasının kültürel geçerliliğini sağlamak için, kültürel açıdan anlaşılması zor maddelerin varlığı dikkatle incelenmiş, Türk toplumu normlarına uymayan bir maddeye rastlanmamıştır. Ölçeğin son şekli yazarlarca geçerlik güvenilirlik çalışmasında kullanılmak üzere Cloninger tarafından onaylanmıştır (Köse vd., 2004).

Ölçek “Doğru” ya da “Yanlış” şeklinde yanıtlanan 240 maddeden oluşan bir kendini değerlendirme ölçeğidir. MKE 7 üst-sıra (higher order) ölçekten oluşmaktadır. Sebatsızlık (SE) dışında tüm boyutlar, üç ve beş arasında alt ölçeklere ayrılmıştır. Mizaç boyutunda Yenilik Arayışı (YA) 4 alt ölçeğe, Zarardan Kaçınma (ZK) 4 alt ölçeğe, Ödül Bağlılığı (ÖB) 4 alt ölçeğe, karakter boyutunda Kendini yönetme (KY) 5 alt ölçeğe, işbirliği Yapma (İY) 5 alt ölçeğe, Kendini aşma (KA) 3 alt ölçeğe ayrılmıştır. Ölçekler, alt ölçeklerin toplamından oluşmaktadır. Mizaç boyutu 12 alt-sıra (lower-order) alt ölçekten oluşmaktadır. Yenilik Arayışı (YA, 40 madde), YA1 (Keşfetmekten heyecan duyma, 11 madde), YA2 (Dürtüsellik, 10 madde), YA3 (Savurganlık, 9 madde) ve YA4 (Düzensizlik, 10 madde) alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Zarardan Kaçınma (ZK, 35), ZK1 (Beklenti endişesi, 11 madde), ZK2

(Belirsizlik korkusu, 7 madde), ZK3 (Yabancılardan çekinme, 8 madde) ve ZK4 (Çabuk yorulma ve dermansızlık, 9 madde) alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Ödül Bağımlılığı (ÖB, 24 madde), ÖB1 (Duygusalılık, 10 madde), ÖB3 (Bağlanma, 8 madde) ve ÖB4 (Bağımlılık, 6 madde) alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Sebat Etme (SE, 8) alt ölçeği olmayan tek mizaç ölçeğidir. Karakter boyutu 13 alt-sıra (lower-order) alt ölçekten oluşmaktadır. Kendini yönetme (KY, 44 madde), KY1 (Sorumluluk alma, 8 madde), KY2 (Amaçlılık, 8 madde), KY3 (Beceriklilik, 5 madde), KY4 (Kendini kabullenme, 11 madde) ve KY5 (Uyumlu ikincil huylar, 12 madde) alt ölçeklerinden oluşmaktadır. İş Birliği Yapma (İY, 42 madde), İY1 (Sosyal onaylama, 8 madde), İY2 (Empati duyma, 7 madde), İY3 (Yardımsızlık, 8 madde), İY4 (Acıma, 10 madde) ve İY5 (Erdemlilik-vicdanlılık, 9 madde) alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Kendini aşma (KA, 33), KA1 (Kendilik kaybı, 11 madde), KA2 (Kişiler ötesi özdeşim, 9 madde) ve KA3 (Manevi kabullenme, 13 madde) alt ölçeklerinden oluşmaktadır (Köse vd., 2004).

MKE ölçeğinin değerlendirilmesinde bazı maddeler tersine puanlanmaktadır. Bu maddelerin puanlanmasında Yanlış seçeneği işaretlenen maddeler 1 puan alır. Ayrıca MKE içinde yer aldıkları halde puanlanmayan maddeler de mevcuttur (Madde 69, 75, 101, 111, 118, 134, 140, 170, 176, 190, 213, 230, 239, 240 (Köse vd., 2004).

Bu envanterin 4 mizaç boyutu ve bunların alt birimleri şunlardır:

- Yenilik Arayışı (YA):

- YA1: Keşfetmekten heyecan duyma-Kayıtsız bir katılık
- YA2: Dürtüsellik- İyice düşünme
- YA3: Savurganlık- Tutumluluk
- YA4: Düzensizlik- Düzenlilik

- Zarardan Kaçınma (ZK):

- ZK1: Beklenti endişesi ve karamsarlık-Sınırsız iyimserlik
- ZK2: Belirsizlik korkusu
- ZK3: Yabancılardan çekinme
- ZK4: Çabuk yorulma ve dermansızlık

- Ödül Bağımlılığı (ÖB):

- ÖB1: Duygusallık
- ÖB2: Bağlanma
- ÖB3: Bağımlılık

- Sebat Etme (SE)

MKE'deki 3 karakter boyutu ve bunların alt birimleri ise şöyledir:

- Kendi Kendini Yönetme (KKY):

- KKY1: Sorumluluk alma-Kınama
- KKY2: Amaçlılık-Amaçsızlık
- KKY3: Beceriklilik
- KKY4: Kendini kabullenme-Kendisiyle çekişme
- KKY5: Aydınlanmış ikinci mizaç

- İşbirliği Yapma (İY):

- İY1: Sosyal kabullenme- Sosyal hoşgörüsüzlük
- İY2: Empati duyma- Sosyal ilgisizlik
- İY3: Yardımseverlik- Yardım sevmezlik
- İY4: Acıma- İntikamcılık
- İY5: Temiz kalplilik/vicdanlılık- Kendine yarar sağlama

- Kendini Aşma (KA):

- KA1: Kendini kaybetme-Kendilik bilincinde yaşantı
- KA2: Kişiler arası özdeşim- Kendi kendine ayrışma
- KA3: Manevi kabullenme- Akılcı maddecilik

Türkçe MKE'nin geçerlik ve güvenilirliği, ölçek puanlarının dağılımı, yüksek iç tutarlık katsayısı ve yapı geçerliği tarafından desteklenmiştir. Bu çalışma Türkçe MKE'nin Türk toplumunda Cloninger'in yedi-faktörlü kişilik modelini başarıyla ölçebileceğini göstermektedir. Ölçeğin faktör yapısı dört mizaç, üç karakter boyutunu tutarlı biçimde çıkarmıştır. Türkçe MKE'nin Türk toplumunda sağlıklı deneklerde geçerlik- güvenilirliğini gösteren bu çalışma, ölçeğin normal kişilik

yapısını incelemenin yanı sıra psikiyatrik hasta popülasyonunda klinik uygulamalarda kullanımı açısından yararlı bir araç olduğunu göstermektedir (Köse vd., 2004).

3.4.2. Kişisel bilgi formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, cinsiyet, yaş, kıdem yılı, bulunduğu kurumda görev yapma süresi, görev yaptığı bölge ve medeni durum gibi demografik bilgilerin elde edilmesine yönelik soruların yer aldığı bir formdur.

3.5. Verilerin toplanması

Araştırmanın verileri Şubat 2015 ile Nisan 2015 tarihleri arasında toplanmıştır. Bu sürede 57 erkek ve 48 kadın olmak üzere 105 kişiye ulaşılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan 105 kişi araştırma ve uygulama hakkında bilgilendirilmiştir. Katılımcılardan ölçeklere isim yazmamaları istenmiştir. Katılımcılar ölçekleri evlerinde veya işyerlerinde doldurmuşlardır.

3.6. Verilerin istatistiksel analizi

Araştırmanın örneklem özelliklerinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı istatistik kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizi bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerindeki etkilerini ortaya koyabilecek bir desen içinde ele alınmıştır.

Bu araştırmanın bağımsız değişkenleri Fen ve Teknoloji öğretmenlerinin cinsiyet, yaş, kıdem yılı, kurumdaki görev yapma süresi, görev yapılan bölge ve medeni durumdan oluşmaktadır. Bağımlı değişkeni ise Fen ve Teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter puanlarıdır.

Elde edilen verilerin hesaplanmasında ve değerlendirilmesinde SPSS 15,0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Veriler yüzde (%) ve frekans tabloları verilerek özetlenmiştir.

Verilerin normallik sınaması One-Sample Kolmogorov-Smirnov test ile yapılmış olup verilerin normal dağılım gösterdiği varsayımı sağlanmıştır. Dolayısıyla veriler parametrik testlerden, Independent sample-t testi ile analiz edilmiştir. Bu çalışmada hata düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir. Verilerin analizinde kullanılan bu teknikler betimsel istatistik kapsamındadır (Büyüköztürk, 2013).

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde örneklemin bağımsız değişkenlere göre dağılımı ile araştırmanın amaçlarına uygun alt problemlere ilişkin bulgular ele alınmıştır.

Fen ve teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter özelliklerinin bazı değişkenler açısından incelendiği bu çalışmada, örneklemin özellikleriyle araştırmanın alt problemlerine ilişkin aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Tablo 4.1. Öğretmenlerin Mizaç ve Karakter Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikî Bulgular

Mizaç ve Karakter Alt Boyutları	N	SS	X
Yenilik arayışı	105	5,24	18,11
Zarardan kaçınma	105	5,87	16,14
Ödül bağımlılığı	105	3,08	14,06
Sebat etme	105	1,90	5,55
Kendi kendini yönetme	105	6,53	29,62
İş birliği yapma	105	5,89	30,54
Kendi kendini aşma	105	5,23	21,62

4.1. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özellikleri Cinsiyete Göre Anlamlı Ölçüde Farklılık Oluşturmakta mıdır?

Cinsiyete göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmış ve elde edilen bulgular **Tablo 4.2.** de gösterilmiştir.

Tablo 4.2. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Yenilik arayışı	Erkek	57	17,28	4,43	1,795	,076
	Kadın	48	19,10	5,96		
Zarardan kaçınma	Erkek	57	15,19	5,03	-1,826	,071
	Kadın	48	17,27	6,60		
Ödül bağımlılığı	Erkek	57	13,17	3,19	-3,383	,001*
	Kadın	48	15,12	2,61		
Sebat etme	Erkek	57	5,71	1,64	,980	,329
	Kadın	48	5,35	2,16		
Kendi kendini yönetme	Erkek	57	30,01	6,66	,663	,509
	Kadın	48	29,16	6,41		
İş birliği yapma	Erkek	57	30,61	6,41	,134	,894
	Kadın	48	30,45	5,29		
Kendi kendini aşma	Erkek	57	21,92	4,86	,640	,523
	Kadın	48	21,27	5,68		

Tablo incelendiğinde erkeklerin yenilik arayışı(YA) puanlarının ortalaması $x=17,28$, kadınların YA puanlarının ortalaması ise $x=19,10$ olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin YA puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır($t=1,795$, $p>,05$).

Tablo incelendiğinde erkeklerin zarardan kaçınma(ZK) puanlarının ortalaması $x=15,19$, kadınların ZK puanlarının ortalaması ise $x=17,27$ olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin ZK puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır($t=-1,826$, $p>,05$).

Tablo incelendiğinde erkeklerin ödül bağımlılığı(ÖB) puanlarının ortalaması $x=13,17$, kadınların ÖB puanlarının ortalaması ise $x=15,12$ olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin ÖB puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur($t=-3,383$, $p<,05$). Bu sonuç cinsiyete göre fen ve teknoloji öğretmenlerin ÖB puanlarının anlamlı ölçüde farklılaştığını göstermektedir.

Tablo incelendiğinde erkeklerin sebat etme(SB) puanlarının ortalaması $x=5,71$, kadınların SB puanlarının ortalaması ise $x=5,35$ olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin SB puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır($t=,980$, $p>,05$).

Tablo incelendiğinde erkeklerin kendini yönetme(KY) puanlarının ortalaması $x=30,01$, kadınların KY puanlarının ortalaması ise $x=29,16$ olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin KY puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır($t=,663$, $p>,05$). KY puan ortalamaları bakımından kadın ve erkek öğretmenler benzer özelliktedir.

4.2. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özellikleri Yaşa Göre Anlamlı Ölçüde Farklılık Oluşturmakta mıdır?

Yaşa göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmış ve elde edilen bulgular **Tablo 4.3.** de gösterilmiştir.

Tablo 4.3. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Yaşa Göre Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Yaş	N	X	Ss	t	p
Yenilik arayışı	30 yaş altı	67	18,38	5,37	,709	,480
	30 yaş ve üstü	38	17,63	5,02		
Zarardan kaçınma	30 yaş altı	67	16,26	5,74	,290	,772
	30 yaş ve üstü	38	15,92	6,16		
Ödül bağımlılığı	30 yaş altı	67	14,08	3,05	,100	,920
	30 yaş ve üstü	38	14,02	3,17		
Sebat etme	30 yaş altı	67	5,37	1,97	-1,287	,201
	30 yaş ve üstü	38	5,86	1,74		
Kendi kendini yönetme	30 yaş altı	67	30,13	7,19	1,053	,295
	30 yaş ve üstü	38	28,73	5,14		
İş birliği yapma	30 yaş altı	67	30,11	6,16	-,976	,331
	30 yaş ve üstü	38	31,28	5,40		
Kendi kendini aşma	30 yaş altı	67	21,65	5,29	,073	,942
	30 yaş ve üstü	38	21,57	5,21		

Tablo incelendiğinde 30 yaşın altındaki katılımcıların yenilik arayışı(YA) puanlarının ortalaması $x=18,38$, 30 yaşın üstündeki katılımcıların YA puanlarının ortalaması ise $x=17,63$ olduğu görülmektedir. Yaşa göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin YA puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır($t=,709$, $p>,05$). YA puan ortalamaları bakımından 30 yaş altı ve 30 yaş üstü öğretmenler benzer özelliktedir.

Tabloya göre 30 yaşın altındaki katılımcıların zarardan kaçınma(ZK) puanlarının ortalaması $x=16,26$, 30 yaşın üstündeki katılımcıların ZK puanlarının ortalaması ise $x=15,92$ olduğu görülmektedir. Yaşa göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin ZK puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır($t=,290$, $p>,05$). ZK puan ortalamaları bakımından 30 yaş altı ve 30 yaş üstü öğretmenler benzer özelliktedir.

Tabloya göre 30 yaşın altındaki katılımcıların ödül bağımlılığı(ÖB) puanlarının ortalaması $x=14,08$, 30 yaşın üstündeki katılımcıların ÖB puanlarının ortalaması ise $x=14,02$ olduğu görülmektedir. Yaşa göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin ÖB puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır($t=,100$, $p>,05$). ÖB puan ortalamaları bakımından 30 yaş altı ve 30 yaş üstü öğretmenler benzer özelliktedir.

Yapılan t-testi sonuçlarına göre 30 yaşın altındaki katılımcıların sebat etme(SE) puanlarının ortalaması $x=5,37$, 30 yaşın üstündeki katılımcıların SE puanlarının ortalaması ise $x=5,86$, olduğu görülmektedir. Yaşa göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin SE puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır($t=-1,287$, $p>,05$). SE puan ortalamaları bakımından 30 yaş altı ve 30 yaş üstü öğretmenler benzer özelliktedir.

Tabloya göre 30 yaşın altındaki katılımcıların kendi kendini yönetme(KY) puanlarının ortalaması $x=30,13$, 30 yaşın üstündeki katılımcıların KY puanlarının ortalaması ise $x=28,73$, olduğu görülmektedir. Yaşa göre fen ve teknoloji

öğretmenlerinin KY puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($t=1,053$, $p>,05$). KY puan ortalamaları bakımından 30 yaş altı ve 30 yaş üstü öğretmenler benzer özelliktedir.

Tabloya göre 30 yaşın altındaki katılımcıların kendi kendini aşma (KA) puanlarının ortalaması $x=21,65$, 30 yaşın üstündeki katılımcıların KA puanlarının ortalaması ise $x=21,57$, olduğu görülmektedir. Yaşa göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin KA puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($t=,073$, $p>,05$). KA puan ortalamaları bakımından 30 yaş altı ve 30 yaş üstü öğretmenler benzer özelliktedir.

4.3. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özellikleri Kıdem Yılına Göre Anlamlı Ölçüde Farklılık Oluşturmakta mıdır ?

Kıdem yılına göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmış ve elde edilen bulgular **Tablo 4.4.** de gösterilmiştir.

Tablo 4.4. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Kıdem Yılına Göre Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Kıdem Yılı	N	X	Ss	t	p
Yenilik arayışı	4 yıldan az	48	18,85	4,91	1,332	,186
	4 yıldan fazla	57	17,49	5,46		
Zarardan kaçınma	4 yıldan az	48	15,35	6,00	-1,266	,208
	4 yıldan fazla	57	16,80	5,72		
Ödül bağımlılığı	4 yıldan az	48	14,02	3,42	-,139	,890
	4 yıldan fazla	57	14,10	2,80		
Sebat etme	4 yıldan az	48	5,54	1,94	-,053	,958
	4 yıldan fazla	57	5,56	1,88		
Kendi kendini yönetme	4 yıldan az	48	30,08	7,15	,652	,516
	4 yıldan fazla	57	29,24	6,00		
İş birliği yapma	4 yıldan az	48	30,02	6,10	-,831	,408
	4 yıldan fazla	57	30,98	5,73		
Kendi kendini aşma	4 yıldan az	48	21,39	5,55	-,416	,678
	4 yıldan fazla	57	21,82	4,99		

Tabloya göre 4 yıldan az görev yapan katılımcıların yenilik arayışı(YA) puanlarının ortalaması $x=18,85$, 4 yıldan fazla görev yapan katılımcıların YA puanlarının ortalaması ise $x=17,49$, olduğu görülmektedir. Kıdem yılına göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin YA puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır($t=1,332$, $p>,05$). YA puan ortalamaları bakımından 4 yıldan az görev yapan ve 4 yıldan fazla görev yapan öğretmenler benzer özelliktedir.

Tabloya göre 4 yıldan az görev yapan katılımcıların zarardan kaçınma(ZK) puanlarının ortalaması $x=15,35$, 4 yıldan fazla görev yapan katılımcıların ZK puanlarının ortalaması ise $x=16,80$, olduğu görülmektedir. Kıdem yılına göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin ZK puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır($t=-1,266$, $p>,05$). ZK puan ortalamaları bakımından 4 yıldan az görev yapan ve 4 yıldan fazla görev yapan öğretmenler benzer özelliktedir.

Tabloya göre 4 yıldan az görev yapan katılımcıların ödül bağımlılığı(ÖB) puanlarının ortalaması $x=14,02$, 4 yıldan fazla görev yapan katılımcıların ÖB puanlarının ortalaması ise $x=14,10$, olduğu görülmektedir. Kıdem yılına göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin ÖB puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır($t=-,139$, $p>,05$). ÖB puan ortalamaları bakımından 4 yıldan az görev yapan ve 4 yıldan fazla görev yapan öğretmenler benzer özelliktedir.

Tabloya göre 4 yıldan az görev yapan katılımcıların sebat etme(SB) puanlarının ortalaması $x=5,5$, 4 yıldan fazla görev yapan katılımcıların SB puanlarının ortalaması ise $x=5,56$, olduğu görülmektedir. Kıdem yılına göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin SB puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır($t=-,053$, $p>,05$). SB puan ortalamaları bakımından 4 yıldan az görev yapan ve 4 yıldan fazla görev yapan öğretmenler benzer özelliktedir.

Yukarıdaki tabloya göre 4 yıldan az görev yapan katılımcıların kendi kendini yönetme(KY) puanlarının ortalaması $x=30,08$, 4 yıldan fazla görev yapan katılımcıların KY puanlarının ortalaması ise $x=29,24$, olduğu görülmektedir. Kıdem yılına göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin KY puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır($t=,652$, $p>,05$). KY puan ortalamaları bakımından 4 yıldan az görev yapan ve 4 yıldan fazla görev yapan öğretmenler benzer özelliktedir.

Tabloya göre 4 yıldan az görev yapan katılımcıların iş birliği yapma(İY) puanlarının ortalaması $x=30,02$, 4 yıldan fazla görev yapan katılımcıların İY puanlarının ortalaması ise $x=30,98$, olduğu görülmektedir. Kıdem yılına göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin İY puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır($t=-,831$, $p>,05$). İY puan ortalamaları bakımından 4 yıldan az görev yapan ve 4 yıldan fazla görev yapan öğretmenler benzer özelliktedir.

Kıdem yılına göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin kendi kendini aşma(KA) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır($t=-,416$, $p>,05$). Dört yıldan az çalışan fen ve teknoloji öğretmenlerinin KA puan ortalaması $x=21,39$, dört yıldan fazla çalışanların KA puanlarının ortalaması ise $x=21,82$ olduğu görülmektedir. KA puan ortalamaları bakımından dört yıldan az görev yapan ve dört yıldan fazla görev yapan öğretmenler benzer özelliktedir.

4.4. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özellikleri Bulunduğu Kurumdaki Görev Süresine Göre Anlamlı Ölçüde Farklılık Oluşturmakta mıdır ?

Bulunduğu Kurumdaki Görev Süresine göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmış ve elde edilen bulgular **Tablo 4.5.** de gösterilmiştir.

Tablo 4.5. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Bulunduğu Kurumdaki Görev Yapma Süresine Göre Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Kurumdaki Görev Süresi	N	X	Ss	t	p
Yenilik arayışı	2 yıldan az	50	18,60	4,72	,905	,368
	2 yıldan fazla	55	17,67	5,67		
Zarardan kaçınma	2 yıldan az	50	15,06	5,79	-1,821	,071
	2 yıldan fazla	55	17,12	5,82		
Ödül bağımlılığı	2 yıldan az	50	14,78	2,80	2,305	,023*
	2 yıldan fazla	55	13,41	3,20		
Sebat etme	2 yıldan az	50	5,76	1,83	1,068	,288
	2 yıldan fazla	55	5,36	1,95		
Kendi kendini yönetme	2 yıldan az	50	29,66	6,90	,047	,963
	2 yıldan fazla	55	29,60	6,24		
İş birliği yapma	2 yıldan az	50	30,98	5,97	,722	,472
	2 yıldan fazla	55	30,14	5,86		
Kendi kendini aşma	2 yıldan az	50	22,96	4,67	2,548	,012*
	2 yıldan fazla	55	20,41	5,46		

Bulunduğu kurumdaki görev süresine göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin yenilik arayışı(YA) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır($t=,905$, $p>,05$). Bulunduğu kurumda iki yıldan az çalışan fen ve teknoloji öğretmenlerinin YA puan ortalaması $x=18,60$, iki yıldan fazla çalışanların YA puanlarının ortalaması ise $x=17,67$ olduğu görülmektedir. YA puan ortalamaları bakımından iki yıldan az görev yapan ve iki yıldan fazla görev yapan öğretmenler benzer özelliktedir.

Bulunduğu kurumdaki görev süresine göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin zarardan kaçınma(ZK) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır($t=-1,821$, $p>,05$). Bulunduğu kurumda iki yıldan az çalışan fen ve teknoloji öğretmenlerinin ZK puan ortalaması $x=15,06$, iki yıldan fazla çalışanların ZK puanlarının ortalaması ise $x=17,12$ olduğu görülmektedir. ZK puan ortalamaları bakımından iki yıldan az görev yapan öğretmenler ile iki yıldan fazla görev yapan öğretmenler benzer özelliktedir.

Bulunduğu kurumdaki görev süresine göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin ödül bağımlılığı(ÖB) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir($t=2,305$, $p<,05$). Bulunduğu kurumda iki yıldan az çalışan fen ve teknoloji öğretmenlerinin ÖB puan ortalaması $x=14,78$, iki yıldan fazla çalışanların ÖB puanlarının ortalaması ise $x=13,41$ olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar bulunduğu kurumda iki yıldan az çalışan fen ve teknoloji öğretmenlerinin ÖB puanlarının, iki yıldan fazla çalışanlara göre anlamlı şekilde farklılaştığı anlamına gelmektedir.

Bulunduğu kurumdaki görev süresine göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin sebat etme(SB) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir($t=1,068$, $p>,05$). SB puan ortalaması bakımından bulunduğu kurumda iki yıldan az görev yapan fen ve teknoloji öğretmenleri, iki yıldan fazla görev yapanlara benzer özelliktedir.

Bulunduğu kurumdaki görev süresine göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin kendini yönetme(KY) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir($t=,047$, $p>,05$). Bulunduğu kurumda iki yıldan az çalışan fen ve teknoloji öğretmenlerinin KY puan ortalaması $x=29,66$, iki yıldan fazla çalışanların KY puanlarının ortalaması ise $x=29,60$ olduğu görülmektedir.

Bulunduğu kurumdaki görev süresine göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin iş birliği yapma(İY) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir($t=,722$, $p>,05$). Bulunduğu kurumda iki yıldan az çalışan fen ve teknoloji öğretmenlerinin İY puan ortalaması $x=30,98$, iki yıldan fazla çalışanların İY puanlarının ortalaması ise $x=30,14$ olduğu görülmektedir. İY puan ortalaması bakımından öğretmenler benzer özelliktedir.

Bulunduğu kurumdaki görev süresine göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin kendini aşma(KA) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir($t=2,548$, $p<,05$).

Bulunduğu kurumda iki yıldan az çalışan fen ve teknoloji öğretmenlerinin KA puan ortalaması $x=22,96$, iki yıldan fazla çalışanların KA puanlarının ortalaması ise $x=20,41$ olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar bulunduğu kurumda iki yıldan az çalışan fen ve teknoloji öğretmenlerinin KA puanlarının, iki yıldan fazla çalışanlara göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir.

4.5. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özellikleri Görev Yapılan Bölgeye Göre Anlamlı Ölçüde Farklılık Oluşturmakta mıdır ?

Bulunduğu Kurumdaki Görev Süresine göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmış ve elde edilen bulgular **Tablo 4.6.** de gösterilmiştir.

Tablo 4.6. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Görev Yapılan Bölgeye Göre Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Görev Bölgesi	N	X	Ss	t	p
Yenilik arayışı	Köy	30	18,46	5,92	,434	,665
	Merkez	75	17,97	4,97		
Zarardan kaçınma	Köy	30	17,73	6,19	1,773	,079
	Merkez	75	15,50	5,65		
Ödül bağımlılığı	Köy	30	13,10	3,71	-2,061	,042*
	Merkez	75	14,45	2,72		
Sebat etme	Köy	30	5,10	2,20	-1,552	,124
	Merkez	75	5,73	1,75		
Kendi kendini yönetme	Köy	30	28,66	7,95	-,953	,343
	Merkez	75	30,01	5,89		
İş birliği yapma	Köy	30	27,20	6,09	-3,917	,000*
	Merkez	75	31,88	5,29		
Kendi kendini aşma	Köy	30	22,03	4,66	,499	,619
	Merkez	75	21,46	5,47		

Görev yaptığı bölgeye göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin yenilik arayışı(YA) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t-testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir($t=,434$, $p>,05$). Köyde görev yapan fen ve teknoloji öğretmenlerinin YA puan ortalaması $x=18,46$, merkezde

görev yapan öğretmenlerin YA puanlarının ortalaması ise $x=17,97$ olduğu görülmektedir.

Görev yaptığı bölgeye göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin zarardan kaçınma(ZK) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t-testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir($t=1,773$, $p>,05$). Köyde görev yapan fen ve teknoloji öğretmenlerinin ZK puan ortalaması $x=17,73$, merkezde görev yapan öğretmenlerin ZK puanlarının ortalaması ise $x=15,50$ olduğu görülmektedir.

Görev yaptığı bölgeye göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin ödül bağımlılığı(ÖB) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t-testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir($t=-2,061$, $p<,05$). Köyde görev yapan fen ve teknoloji öğretmenlerinin ÖB puan ortalaması $x=13,10$, merkezde görev yapan öğretmenlerin ÖB puanlarının ortalaması ise $x=14,45$ olduğu görülmektedir. ÖB puan ortalamaları, merkezde görev yapan fen ve teknoloji öğretmenleri lehine anlamlı ölçüde farklılık göstermektedir.

Görev yaptığı bölgeye göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin sebat etme(SE) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t-testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir($t=-1,552$, $p>,05$). Köyde görev yapan fen ve teknoloji öğretmenlerinin SE puan ortalaması $x=5,10$, merkezde görev yapan öğretmenlerin SE puanlarının ortalaması ise $x=5,73$ olduğu görülmektedir.

Görev yaptığı bölgeye göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin kendi kendini yönetme(KY) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t-testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir($t=-,953$, $p>,05$). Köyde görev yapan fen ve teknoloji öğretmenlerinin KY puan ortalaması $x=28,66$, merkezde görev yapan öğretmenlerin KY puanlarının ortalaması ise $x=30,01$ olduğu görülmektedir. KY puan ortalaması bakımından köyde görev yapan fen ve teknoloji öğretmenleri, merkezde görev yapanlarla benzer özelliktedir.

Görev yaptığı bölgeye göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin iş birliği yapma(İY) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t-testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir($t=-3,917$, $p<,05$). Köyde görev

yapan fen ve teknoloji öğretmenlerinin İY puan ortalaması $x=27,20$, merkezde görev yapan öğretmenlerin İY puanlarının ortalaması ise $x=31,88$ olduğu görülmektedir. İY puan ortalamaları, merkezde görev yapan fen ve teknoloji öğretmenleri lehine anlamlı ölçüde farklılık göstermektedir.

4.6. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özellikleri Medeni Duruma Göre Anlamlı Ölçüde Farklılık Oluşturmakta mıdır ?

Bulunduğu Kurumdaki Görev Süresine göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmış ve elde edilen bulgular **Tablo 4.7.** de gösterilmiştir.

Tablo 4.7. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Medeni Duruma Göre Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Medeni Durum	N	X	Ss	t	p
Yenilik arayışı	Evli	57	17,15	5,20	-2,070	,041*
	Bekar	48	19,25	5,10		
Zarardan kaçınma	Evli	57	15,54	5,13	-1,141	,257
	Bekar	48	16,85	6,63		
Ödül bağımlılığı	Evli	57	14,14	3,03	,265	,791
	Bekar	48	13,97	3,17		
Sebat etme	Evli	57	5,68	1,94	,773	,441
	Bekar	48	5,39	1,85		
Kendi kendini yönetme	Evli	57	30,50	6,06	1,513	,133
	Bekar	48	28,58	6,97		
İş birliği yapma	Evli	57	31,21	5,20	1,267	,208
	Bekar	48	29,75	6,59		
Kendi kendini aşma	Evli	57	21,84	5,12	,453	,651
	Bekar	48	21,37	5,40		

Medeni duruma göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin yenilik arayışı(YA) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t-testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir($t=-2,070$, $p<,05$). Evli fen ve teknoloji öğretmenlerinin YA puan ortalaması $x=17,15$, bekar fen ve teknoloji öğretmenlerin

YA puanlarının ortalaması ise $x=19,25$ olduğu görülmektedir. YA puan ortalamaları, bekar fen ve teknoloji öğretmenleri lehine anlamlı ölçüde farklılık göstermektedir.

Medeni duruma göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin zarardan kaçınma(ZK) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t-testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir($t=-1,141$, $p>,05$). Evli fen ve teknoloji öğretmenlerinin ZK puan ortalaması $x=15,54$, bekar fen ve teknoloji öğretmenlerinin ZK puanlarının ortalaması ise $x=16,85$ olduğu görülmektedir.

Medeni duruma göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin ödül bağımlılığı(ÖB) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t-testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir($t=,265$, $p>,05$). Evli fen ve teknoloji öğretmenlerinin ÖB puan ortalaması $x=14,14$, bekar fen ve teknoloji öğretmenlerinin ÖB puanlarının ortalaması ise $x=13,97$ olduğu görülmektedir.

Medeni duruma göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin sebat etme(SE) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t-testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir($t=,773$, $p>,05$). Evli fen ve teknoloji öğretmenlerinin SE puan ortalaması $x=5,68$, bekar fen ve teknoloji öğretmenlerinin SE puanlarının ortalaması ise $x=5,39$ olduğu görülmektedir.

Medeni duruma göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin kendi kendini yönetme(KY) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t-testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir($t=1,513$, $p>,05$). Evli fen ve teknoloji öğretmenlerinin KY puan ortalaması $x=30,50$, bekar fen ve teknoloji öğretmenlerinin KY puanlarının ortalaması ise $x=28,58$ olduğu görülmektedir.

Medeni duruma göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin iş birliği yapma(İY) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t-testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir($t=1,267$, $p>,05$). Evli fen ve teknoloji öğretmenlerinin İY puan ortalaması $x=31,21$, bekar fen ve teknoloji öğretmenlerinin İY puanlarının ortalaması ise $x=29,75$ olduğu görülmektedir.

Medeni duruma göre fen ve teknoloji öğretmenlerinin kendi kendini aşma(KA) puan ortalamaları arasındaki farka ait yapılan t-testi sonucuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir($t=,453$, $p>,05$). Evli fen ve teknoloji öğretmenlerinin KA puan ortalaması $x=21,84$, bekar fen ve teknoloji öğretmenlerinin KA puanlarının ortalaması ise $x=21,37$ olduğu görülmektedir.

5. TARTIŞMA VE YORUM

Bu çalışmanın temel amacı fen ve teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter özelliklerinin belirlenmesidir. Mizaç karakter alt boyutları olan yenilik arayışı, zarardan kaçınma, ödül bağımlılığı, sebat etme, kendi kendini yönetme, iş birliği yapma ve kendi kendini aşma boyutları çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılmış, 105 kişiden elde edilen verilere uygulanan analizler sonucu elde edilen bulgular tartışılmıştır. Ayrıca araştırmanın önemi, sınırlılıkları ve gelecek araştırmalar için de öneriler bu bölümde aktarılmıştır.

Araştırma bulgularını özetleyecek olursak katılımcıların yenilik arayışı, zarardan kaçınma, sebat etme, kendi kendini yönetme, iş birliği yapma ve kendi kendini aşma puanları cinsiyete göre anlamlı farklılık oluşturmazken, ödül bağımlılığı puanı cinsiyete göre kadınlar lehine anlamlı farklılık oluşturmaktadır. Bununla birlikte yenilik arayışı, zarardan kaçınma ve ödül bağımlılığı puanları açısından kadınların yüksek ortalamaya sahip olduğu, sebat etme, kendi kendini yönetme, iş birliği yapma ve kendi kendini aşma puanları açısından ise erkeklerin yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Mizaç ve karakter boyutları içerisinde sadece ödül bağımlılığının kadınlar lehine anlamlı çıkmış olması kadınların erkeklere nazaran daha fazla yardımsever, sevecen, başkasının takdirine ihtiyaç duyan, duygusal, merhametli, sevgi gösteren, duyarlı ve hassas, çok gayret gösteren, iletişime açık, kendini adanmış, sıcak kanlı, yalvarma ve yakarma gibi taleplerle kolay ikna edilebilme ve gittikleri yerlerde sevdikleri insanları bulabilme gibi özelliklere sahip olduklarını göstermektedir.

Fen ve teknoloji öğretmenlerinin cinsiyete göre mizaç ve karakter boyutları Totan ve Aysan' ın (2010) bulgularıyla karşılaştırıldığında mizaç ve karakter boyutunda bazı farklılıklar olduğu görülmektedir. Fen ve teknoloji öğretmenlerinin karakter alt boyutları olan kendi kendini yönetme, işbirliği yapma ve kendi kendini aşma puanları Totan ve Aysan'ın (2010) öğretmen adaylarının(kadın n=164, erkek n=92, toplam 256) mizaç ve karakter özelliklerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmadan elde edilen verilerden yüksek düzeydedir. Sebat etme, kendi kendini

yönetme, işbirliği yapma ve kendi kendini aşma düzeylerinin Köse ve diğerlerinin (2004) araştırma bulgularından daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Kendi kendini yönetme alt boyutunun sorumluluk alma ve beceriklilik özelliklerini taşıması, iş birliği yapma alt boyutunun yardımseverlik, hoşgörüsüz olmama ve yardımsever olma gibi özelliklere işaret ettiğinden, fen ve teknoloji öğretmenlerinin kadın ve erkek katılımcılarının kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma puanlarının yüksek olması Göktaş ve Yetim'in (2004) öğretmenin mesleki ve kişisel niteliklerinin belirlenmesi amacıyla yaptığı çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir.

Araştırma bulguları Arkar ve diğerleri (2005) herhangi bir ruh sağlığı problemi olmayan (kadın n=332, erkek n=138, toplam 470) kişilerle yapmış olduğu araştırmanın bulgularıyla karşılaştırıldığında fen ve teknoloji öğretmeni kadın ve erkek katılımcıların kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma puanlarının yüksek olduğu görülmektedir. Kendi kendini yönetme alt boyutu bireyin sorumluluk alabildiğine ve becerikli olabildiğine, iş birliği yapma bireyin yardımseverliğine işaret ettiğinden bu sonuçlar Göktaş ve Yetim'in (2004) öğretmenlerde bulunması gereken özellikler olan sorumluluklarının bilincinde olan, becerikli ve yardımsever çıkarımlarıyla örtüşmektedir. Ayrıca iş birliği yapma ortalaması yüksek bireylerin, diğer kişilerin tercihlerini ve ihtiyaçlarını anlayarak saygı gösterdiğine işaret ettiğinden bu sonuç Çelikten ve diğ. (2005) öğretmenlerde bulunması gereken özellikler çıkarımlarından, farklı inanç, görüş ve gruplara saygılı ve uzlaştırıcıdır özelliğiyle örtüşmektedir. Yine bu farklılık Danielwicz (2001) öğretmenlik mesleğini tercih eden bireylerin kendine güvenli ve sürekli gelişme eğiliminde olma, kendine güvenen, kendi sorumluluklarını alabilen, grup içerisinde işbirliği içerisinde çalışabilen ve kendini yönetme şeklinde yorumlanabileceği için Danielewicz (2001) beklenen öğretmen özellikleriyle oldukça benzerlik göstermektedir. Benzer şekilde öğretmenlerin öğretmen olmayanlara göre kişilik özelliklerinin farklı olduğunu belirledikleri Rushton, Morgan ve Richard' ın (2007) araştırmasıyla da tutarlılık göstermektedir.

Araştırma katılımcılarının mizaç ve karakter özelliklerinin cinsiyete göre karşılaştırılması sonucunda kadın fen ve teknoloji öğretmenlerinin ödül bağımlılığı

puan ortalamaları erkeklere göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Ödül bağımlılığı yüksek olan kişiler çalışkan, merhametli, sevgi gösteren, kendini adanmış, çok gayret gösteren, sıcak kanlı ve başkalarını memnun etmeye çok istekli kişilerdir. Bu özellikler göz önüne alındığında Çapri ve Çelikkale' nin (2008) kadınların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının ve mesleki yeterlik inançlarının erkeklere oranla yüksek düzeyde olmasıyla örtüşmektedir. Yine bu bulgu Acat ve Yenilmez'in (2004) kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre, öğretmende bulunması gereken nitelikleri daha fazla barındırdıkları inancıyla örtüşmektedir.

Mizaç ve karakter boyutundaki ortalamalar incelendiğinde kadın ve erkek fen ve teknoloji öğretmenleri arasında ödül bağımlılığı dışında anlamlı düzeyde farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların mizaç ve karakter özelliklerinin yaşa göre karşılaştırılması sonucunda elde edilen bulguları özetleyecek olursak, otuz yaş altındaki katılımcılar ve otuz yaş üstündeki katılımcılar arasında mizaç ve karakter özelliklerinin bütün alt boyutlarına göre anlamlı düzeyde bir farklılık yoktur. Başka bir deyişle yenilik arayışı, zarardan kaçınma, sebat etme, kendi kendini yönetme, iş birliği yapma ve kendi kendini aşma özelliklerinin benzer düzeyde olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar doğrultusunda kadın ve erkek fen ve teknoloji öğretmenleri benzer şekilde araştırmacı-keşfedici, dikkatli, etkin ve iyi organize olmuş, yapıcı davranış gösteren, benlik saygısı ve özgüveni yüksek, girişimci, kolaylaştırıcı ve destekleyici, başarılı iletişim kurabilen ve alçak gönüllü olma özelliklerini taşırlar. Mizaç boyutları olan yenilik arayışı, zarardan kaçınma, ödül bağımlılığı ve sebat etme ortalamalarının benzer düzeyde olması Goldsmith ve diğerlerinin (1987) yapmış olduğu mizaç tanımını desteklemektedir. Goldsmith ve diğerlerinin (1987) mizacı gelişimsel olarak sabit olan, duygusal temelli ve sosyokültürel öğrenmeden etkilenmeyen kişilik bileşeni olarak tanımlamışlardır. Tanımdan da anlaşılacağı gibi, mizaç gelişimsel olarak sabit, yani yaşa göre değişmeyen ve sosyal çevreden etkilenmeyen kişilik bileşenidir. Araştırma bulgularına göre mizaç ve karakter boyutlarının yaşa göre değişiklik göstermemesi

Doksat'ın (2008) mizaç, duygusal uyarılara doğuştan yapısal olarak belli bir şekilde otomatik tepki gösterme eğilimidir, şeklindeki tanımıyla örtüşmektedir.

Mizaç ve karakter özelliklerinin kıdem yılına göre değişimi incelendiğinde mizaç alt boyutları olan yenilik arayışı, zarardan kaçınma, ödül bağımlılığı ve sebat etme bakımından katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Karakter özellikleri bakımından da kendi kendini yönetme, iş birliği yapma ve kendi kendini aşma bakımından katılımcılar arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Fen ve teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter özelliklerinin bulunduğu kurumdaki görev yapma süresine göre değişimi incelendiğinde, katılımcılar arasında yenilik arayışı, zarardan kaçınma, sebat etme, kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma puan ortalamaları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmazken, ödül bağımlılığı ve kendi kendini aşma puanları bakımından anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlara göre fen ve teknoloji öğretmenleri, etkin ve iyi organize olma, yapıcı davranış gösterme, araştırmacı, meraklı, dikkatli, empati kurabilen, kolaylaştırıcı ve destekleyici, diğer kişilerle başarılı iletişim kurabilme özellikleri bakımından benzer oldukları söylenebilir. Ödül bağımlılığı ve kendi kendini aşma alt boyutları bakımından anlamlı fark bulunması, katılımcıların yardımsever, sevecen, çalışkan, sempatik, sevgi gösteren, kendini adanmış, çok gayret gösteren, başkalarını memnun etmeye çok istekli, alçak gönüllü, tatminkar, sabırlı ve anlayışlı, yapıcı, belirsizliğe karşı hoşgörülü gibi özellikler bakımından bulunduğu kurumda iki yıldan az çalışanlar lehine anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların mizaç ve karakter özellikleri görev yaptığı bölgeye göre incelendiğinde yenilik arayışı, zarardan kaçınma, sebat etme, kendi kendini yönetme ve kendi kendini aşma puan ortalamaları bakımından anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmazken, ödül bağımlılığı ve iş birliği yapma puan ortalamaları bakımından merkezde görev yapanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre merkezde ve köyde görev yapan fen ve teknoloji öğretmenleri araştırmacı, hevesli ve coşkulu, dikkatli, ihtiyatlı, tedbirli, arabulucu, istikrar sahibi, mükemmeliyetçi, etkin ve iyi organize olma, alçak gönüllü olma özellikleri

bakımından benzer özellikte iken, sevecen olma, insanlarla iletişim kurmaya çabalayan, kolaylaştırıcı ve destekleyici, başarılı iletişim kurabilen, diğer kişilerin tercihlerini ve ihtiyaçlarını anlayarak saygı gösterme özellikleri bakımından merkezde görev yapanların anlamlı düzeyde yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Fen ve teknoloji öğretmenlerinin medeni duruma göre mizaç ve karakter özelliklerinin değişimi incelendiğinde zarardan kaçınma, ödül bağımlılığı, sebat etme, kendi kendini yönetme, iş birliği yapma ve kendi kendini aşma alt boyutlarında anlamlı düzeyde farklılık bulunmazken, yenilik arayışı bakımından bekar olanların lehine anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlara göre evli ve bekar fen ve teknoloji öğretmenleri ihtiyatlı ve tedbirli olma, iyimser, arabulucu, hoşgörülü, empati kurabilme, kolaylaştırıcı ve destekleyici, alçakgönüllü, tatminkar, belirsizliğe karşı hoşgörülü, çalışkan, sempatik, sevgi gösteren, kendini adanmış, sorumlu ve güvenilir, amaç yönelimli, yapıcı davranış gösterme, teşvik edici özellikler bakımından evli ve bekarlar benzer özelliktedir. Yenilik arayışı bakımından anlamlı düzeyde farklılık olması evli ve bekar fen ve teknoloji öğretmenlerinin araştırmacı, hevesli ve coşkulu, çabuk sinirlenme, çabuk sıkılma, çabuk fikir değiştirme gibi davranışların bekar öğretmenlerde anlamlı ölçüde daha fazla görüldüğünü göstermektedir.

Yerli alan yazını tarandığında öğretmenlerin mizaç karakter ve kimlik özelliklerini bir kuramsal dayanak çerçevesinde inceleyen araştırmaların olmadığı görülmüştür. Buna karşılık Amerika Birleşik Devletlerinde eğitim reformlarının temelini, öğretmenlerin kişilik özelliklerini belirlemeye yönelik çalışmalardan elde edilen bulgular oluşturduğu bildirilmektedir Day (2002), Lasky (2005). Bu çerçeveden bakıldığında ülkemizde öğretmenlerin mizaç karakter özelliklerini belirlemeye yönelik kapsamlı çalışmalar yapılmalı ve çalışmalardan elde edilen sonuçlar eğitim ve öğretim alanındaki yenilik çalışmalarında kullanılması gerekmektedir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bu çalışmada fen ve teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter özellikleri cinsiyet, yaş kıdem yılı, bulunduğu kurumdaki görev yapma süresi, görev yapılan bölge ve medeni durum değişkenlerine göre incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre cinsiyet açısından fen ve teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter alt boyutları arasında yenilik arayışı (YA), zarardan kaçınma (ZK), sebat etme (SE), kendi kendini yönetme (KY), iş birliği yapma (İY) ve kendi kendini aşma (KA) boyutları bakımından anlamlı bir farklılık bulunamazken, ödül bağımlılığı (ÖB) bakımından kadınlar lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yenilik arayışı (YA), zarardan kaçınma (ZK) ve ödül bağımlılığı bakımından kadınlar yüksek ortalamaya sahipken, sebat etme (SE), kendi kendini yönetme (KY), iş birliği yapma (İY) ve kendi kendini aşma (KA) puan ortalamaları bakımından erkekler daha yüksek ortalamaya sahiptir.

Fen ve teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter özelliklerini yaşa göre karşılaştırılması sonucu elde edilen bulgulara göre yenilik arayışı (YA), zarardan kaçınma (ZK), ödül bağımlılığı (ÖB), sebat etme (SE), kendi kendini yönetme (KY), iş birliği yapma (İY) ve kendi kendini aşma (KA) puan ortalamaları bakımından otuz yaş altı ve otuz yaş üstü katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Otuz yaşın altındaki katılımcıların yenilik arayışı (YA), zarardan kaçınma (ZK), ödül bağımlılığı (ÖB), kendi kendini yönetme (KY) ve kendi kendini aşma (KA) puan ortalamaları yüksek iken, otuz yaşın üstündeki katılımcıların sebat etme (SB) ve iş birliği yapma (İY) puan ortalamaları daha yüksektir.

Fen ve teknoloji öğretmenlerinin mizaç ve karakter özelliklerini kıdem yılına göre karşılaştırılması sonucu elde edilen bulgulara göre yenilik arayışı (YA), zarardan kaçınma (ZK), ödül bağımlılığı (ÖB), sebat etme (SE), kendi kendini yönetme (KY), iş birliği yapma (İY) ve kendi kendini aşma (KA) puan ortalamaları bakımından dört yıldan az görev yapanlar ve dört yıldan fazla görev yapan katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Dört yıldan az görev yapanların yenilik arayışı (YA) ve kendi kendini yönetme (KY) puan ortalamaları fazla iken, dört yıldan fazla

görev yapanların zarardan kaçınma (ZK), ödül bağımlılığı (ÖB), sebat etme (SE), iş birliği yapma (İY) ve kendi kendini aşma (KA) puan ortalamaları daha yüksektir.

Bulunduğu kurumdaki görev yapma süresine göre yapılan karşılaştırma sonuçlarına göre yenilik arayışı (YA), zarardan kaçınma (ZK), sebat etme (SE), kendi kendini yönetme (KY) ve iş birliği yapma (İY) puan ortalamaları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmazken, ödül bağımlılığı (ÖB) ve kendi kendini aşma (KA) puan ortalamaları bakımından anlamlı farklılık bulunmuştur. İki yıldan az görev yapanların mizaç ve karakter alt boyutları bakımından yenilik arayışı (YA), ödül bağımlılığı (YA), sebat etme (SE), kendi kendini yönetme (KY), iş birliği yapma (İY) ve kendi kendini aşma (KA) puan ortalamaları yüksek iken iki yıldan fazla görev yapan katılımcıların sadece zarardan kaçınma (ZK) puan ortalaması yüksek çıkmıştır.

Katılımcıların görev yaptıkları bölgeye göre mizaç ve karakter alt boyutlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan test sonuçlarına göre yenilik arayışı (YA), zarardan kaçınma (ZK), sebat etme (SE), kendi kendini yönetme (KY) ve kendi kendini aşma (KA) puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken ödül bağımlılığı (ÖB) ve iş birliği yapma (İY) puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Köyde görev yapan fen ve teknoloji öğretmenlerinin yenilik arayışı (YA), zarardan kaçınma (ZK) ve kendi kendini aşma (KA) puan ortalamaları yüksek çıkarken merkez okullarda görev yapan fen ve teknoloji öğretmenlerinin ödül bağımlılığı (ÖB), sebat etme (SE), kendi kendini yönetme (KY) ve iş birliği yapma (İY) puan ortalamaları daha yüksek çıkmıştır.

Mizaç ve karakter alt boyutları medeni duruma göre karşılaştırıldığında evli ve bekarlar arasında zarardan kaçınma (ZK), ödül bağımlılığı (ÖB), sebat etme (SB), kendi kendini yönetme (KY), iş birliği yapma (İY) ve kendi kendini aşma (KA) puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken yenilik arayışı (YA) puanları bakımından bekar fen ve teknoloji öğretmenleri lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bekar fen ve teknoloji öğretmenlerinin yenilik arayışı (YA) ve zarardan kaçınma (ZK) puanları yüksek çıkarken evli fen ve teknoloji öğretmenlerinin ödül bağımlılığı (ÖB), sebat etme (SB), kendi kendini yönetme

(KY), iş birliği yapma (İY) ve kendi kendini aşma (KA) puan ortalamaları yüksek çıkmıştır.

6.2. Öneriler

Fen ve teknoloji öğretmenlerinin mizaç, karakter ve kimlik özelliklerini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmanın sonuçlarından yola çıkarak aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

1. Bu araştırma 80 - 100 bin nüfusa sahip iki ilde görev yapan 105 fen ve teknoloji öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Bu durum bulguların genellenebilirliği açısından sınırlama getirmektedir. Çalışma örneklemini genişletilerek yapılacak olan çalışmalar, elde edilen bulguların genellenebilirliğini artırabilir.
2. Farklı örneklem gruplarıyla yapılacak araştırmaların, hipotezlerin test edilebilirliğini sağlayacağı düşünülmektedir.
3. Köylerde görev yapan Fen ve Teknoloji öğretmenlerinin işbirliği yapma kabiliyetlerini artırmak amacıyla hizmet içi çalışmalara yer verilebilir.
4. Düşük ödül bağımlılığına sahip kişiler lakayt, katı, para gibi pratik ödüllerle ilgilenen, sosyal ödüllere duysız, hiç gayret göstermeyen, başkalarıyla fazla iletişim kurmayan ve insanlarla olan mesafesini koruma gibi öğretmenlerde bulunmaması gereken özelliklere sahiptir. Erkek Fen ve Teknoloji öğretmenlerinin ödül bağımlılığı puanlarını yükseltecek çalışmalar yapılarak bu özelliklerinin geliştirilmesi sağlanabilir.
5. Öğretmen seçiminde adayların mizaç, karakter ve kimlik özellikleri irdelenerek öğretmenlik mesleği açısından olumsuz durum teşkil edebilecek farklılıkların yönetilmesi konusunda gerekli müdahalelerin yapılabilmesi için daha geniş kapsamlı benzer yapıdaki çalışmaların yapılmasına ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

- Acat, M. B. ve Yenilmez, K., "Eğitim fakóltesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyon (güdülenme) düzeyleri.", *Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 53(12): 125-139 (2004).
- Adan, A., Serra-Grabulosa, J.M., Caci, H. and Natale, V. "A reduced Temperament and Character Inventory (TCI-56). Psychometric properties in a non-clinical sample", *Personality and Individual Differences*, 46: 687-692 (2009).
- Akbaş, O., "Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim II. kademedeki gerçekteşme derecesinin değerlendirilmesi", Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara, 247-249 (2004).
- Arkar, H., "Cloninger'in Psikobiyolojik Kişilik Kuramının Türk Örnekleminde Sınanması", Doktora Tezi, *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İzmir, 10-15 (2004).
- Arkar, H., "Cloninger'in Psikobiyolojik Kişilik Kuramı", *Türk Psikoloji Bülteni*, 36: 82-94 (2005).
- Arkar, H., Sorias, O., Tunca, Z., şafak, C., Aklın, T., Binnur Akdede, B., şahin, S., Akvardar, Y., Sarı, Ö., Özerdem, A. ve Cimili, C., "Mizaç ve Karakter Envanteri'nin Türkçe Formunun Faktör Yapısı, Geçerlilik ve Güvenirliliği", *Türk Psikiyatri Dergisi*, 16(3): 190-204 (2005).
- Arkar, H., "Cloninger'in Mizaç ve Karakter Boyutları ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki İlişki", *Klinik Psikiyatri*, 11: 115-124 (2008).
- Arslan, S. "Kişilik, Huy ve Psikopatoloji", *Psikiyatride Derlemeler, Olgular ve Varsayımlar Dergisi*, 2(1): 7-18 (2008).
- Bilgen, N. "Öğretmenin Mesleki ve İnsani Nitelikleri", *Çağdaş Eğitim*, Ankara, 132: (1988).
- Bond, A..J., "Neurotransmitters, Temperament And Social Functioning", *European Neuropsycharmacology*, 11: 261-274 (2001).
- Brookhart, S. M. ve Freeman, D. J., "Characterics of entering candidates.", *Review of Educational Research*, 62(1), 37-60 (1992).
- Buss, D.M. ve Craik, K.H., "Why not measure that trait? Alternative criteria for identifying dispositions", *Journal of Personality and Social Psychology*, 48(4): 934-946 (1985).

Büyükkaragöz, S., "Eğitimde Öğretmenin Rolü ve Öğretmen Tutumlarının Öğrenci Davranışları Üzerindeki Etkisi", *Milli Eğitim*, Ankara, 137: (1988).

Büyüköztürk, Ş., "Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum", *Pegem A Yayıncılık*, Ankara, (2013).

Cardell, C. D. ve Parmar, R. S., "Teacher perceptions of temperament characteristics of children classified as learning disabled" *Journal of Learning Disabilities*, 21(8): 497-502 (1988).

Cloninger, C.R., "A Unified Biosocial Theory of Personality And Its Role In The Development Of Anxiety States", *Psychiatric Development*, 3: 167-226 (1986).

Cloninger, C.R., "A systematic method for clinical description and classification of personality variants. A proposal", *Arch Gen Psychiatry*, 44: 573-588 (1987).

Cloninger, C. R, Przybeck, T.R., ve Svrakic, D. M., "A psychobiological model of temperament and character", *Arch Gen Psychiatry*, 50: 975-989 (1993).

Çapri ve Çelikkaleli, "Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi", *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15): 33-53 (2008).

Çelikten, M., Şanal, M., Yeni, Y. "Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19: 207-237 (2005).

Danielewicz, J., "Teaching selves: Identity, pedagogy, and teacher education.", *State University of New York Press*, New York, (2001).

Day, C. , "School reform and transitions in teacher professionalism and identity", *International Journal of Educational Research*, 37: 677-692 (2002).

Demirci, B., "Çağdaş Fen Bilimleri Eğitimi ve Eğitimcileri.", *H.Ü.Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9: 155-160 (1993).

Doksat, M.K., "Kişilik bozuklukları", *İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Sempozyum Dizisi*, 62 (3): 239- 254 (2008).

Erdoğan, İ., "İşletme Yönetiminde Örgütsel Davranış", *Avciol Basım Yayım*, İstanbul, (1996).

Erdoğan, İ., "Sınıf yönetimi", *Sistem Yayıncılık*, İstanbul, (2001).

Eren, E., "Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi", *Genişletilmiş Altıncı Baskı, Beta Basım Yayım*, İstanbul, (2000).

Gadrini, S., Cloninger, C.R. and Venneri, A., "Individual Differences in Personality Traits Reflect Structural Variance in Specific Brain Regions", *Brain Research Bulletin*, 79: 265-270 (2009).

Goldsmith, H.H., Buss, A.H., Plomin, R., Rothbart, M.K., Thomas, A., Chess, S. Hinde, R.A., ve Mccall, R.B., " What is temperament? Four approaches", *Child Development*, 58: 505-529 (1987).

Göktaş, Z., Yetim, A.A., "Öğretmenin Mesleki ve Kişisel Nitelikleri", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 239-248 (2004).

Güleç, M.Y., "Psikomatik Hastalıklarda Mizaç ve Karakter", *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1: 201-214 (2009).

Güney, S., "Davranış Bilimleri", *Nobel Yayınları*, Ankara, 190-191 (2006).

Gürdal, A., Bayram, H. ve Şahin F., "Cumhuriyet'in 75. Yılında Fen Eğitimi." *Milli Eğitim Dergisi*, 139: 13-15 (1998).

Health, A.C., Cloninger, C.R. ve Martin, N.G., " Testing a model for the genetic structure of personality.", *Journal of Personality and Social Psychology*, 66: 762-775 (1994).

Karasar, N., "Bilimsel Araştırma Teknikleri", *Nobel Yayınları* 9. Baskı, Ankara, (2000).

Karasar, N., "Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler", *Nobel Yayın Dağıtım*, 15. Baskı, Ankara, (2005).

Katz, L. G. ve Raths, J. D., " Dispositions as goals for teacher education.", *Teaching and Teacher Education*, 1(4), 301-307 (1985).

Köknel, Ö., "Kaygıdan Mutluluğa Kişilik", *Altın Kitaplar Yayınevi*, İstanbul, (1997).

Köknel, Ö., "Kaygı Bozuklukları Genel ve Klinik Psikiyatri", *Nobel Tıp Yayını*, İstanbul, (1989).

Köse, S., "A psychobiological model of temperament and character: TCI", *Yeni Symposium*, 41 (2): 86-97 (2003).

Köse, S., Sayar, K., Ak, İ., Aydın, N., Kalelioğlu, Ü., Kırpınar, İ., Reeves, R.A., Przybeck, T.R. ve Cloninger, C.R., "Mizaç ve Karakter Envanteri (Türkçe TCI): Geçerlik, Güvenirliliği ve Faktör Yapısı" , *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 14(3): 107-131 (2004).

Köse, S., Sayar, K., Kalelioglu, U., Aydın, N., Celikel, F.C., Gulec, H., Ak, I., Kırpınar, I. and Cloninger, C.R., "Normative Data And Factorial Structure Of The Turkish Version Of the Temperament And Chracter Inventory," *Comprehensive Psychiatry*, 50: 361-368 (2009).

Kulaksızoğlu, A., "Ergenlik Psikolojisi", *Remzi Kitapevi*, İstanbul, 4-5 (1999).

Kuzu, A., "Hemşirelik öğrencilerinin duygusal zekâ ve iletişim becerilerinin eşdeğer öğrenim gören öğrencilerle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi.", *Yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Düzce, (2008).

Lasky, S., "A sociocultural approach to understanding teacher identity, agency and professional vulnerability in a context of secondary school reform", *Teaching and Teacher Education*, 21: 899–916 (2005).

Luthans, F., "Organizational Behavior", *Literatür Yayınları*, İstanbul, (1995).

Malvern, D. D., "Assessing the personal qualities of applicants to teacher training.", *Studies in Educational Evaluation*, 17(2-3), 239-253 (1991).

Martinez, M. C., "Teachers working together for school success", *California: Corwin Press*, (2004).

Mawer, M., "The Effective Teaching of Physical Education", *London and New York*, (1996).

Mischel, W., "Introduction To Personality", *New York: Harcourt Brace College Publishers*, 4-5 (1999).

Murray, E., "Student's Perceptions of Self-Actualizing and Non-Self-Actualizing Teachers", *Journal of Teacher Education*, 23: 383-387 (1972).

Özden, Y., "Eğitimde yeni değerler; eğitimde dönüşüm", *6. Baskı, Pegem Akademi Yayıncılık*, Ankara, (2008).

Rushton, S., Morgani J. ve Richard, M., "Teacher's Myers-Briggs personality profiles: Identifying effective teacher personality traits.", *Teaching and Teacher Education*, 23: 432-441, (2007).

Russell, T., McPherson, S. ve Martin, A. K., "Coherence and collaboration in teacher education reform", *Canadian Journal of Education*, 26(1): 37-55 (2001).

Saçlı, Ö. A., "Öğretmen Yetiştirmede Yeni Yaklaşımlar", *Milli Eğitim*, Ankara, 137: (1988).

Sayın, A. ve Arslan, S., "Duygudurum Bozuklukları İle Huy, Karakter ve Kişilik İlişkisi", *Türk Psikiyatri Dergisi*, 16(4): 276-283 (2005).

Senemoğlu, N., "Gelişim öğrenme ve öğretim. Kuramdan uygulamaya", *Ankara: Gazi*, 72 (2004).

Serretti, A., Calati, R., Giegling, I., Hartmann, A.M., Möller, H.J., Colombo, C. and Rujescu, D., "5-HT2A SNPs and the Temperament and Character Inventory", *Progress in Neuro-Psychopharmacology & Biological Psychiatry*, 31: 1275–1281 (2007).

Somer, O., Korkmaz, M. ve Tatar, A. "Kuramdan Uygulamaya Beş Faktör Kişilik Modeli ve Beş Faktör Kişilik Envanteri." *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları*, İzmir, (2004).

Sümer, N. ve Özkan, T., "Sürücü Davranışları, Becerileri, Bazı Kişilik Özellikleri ve Psikolojik, Belirtilerin Trafik Kazalarındaki Rolü", *Türk Psikoloji Dergisi*, 17 (50): 1-22 (2002).

Tezcan, M., "Eğitim sosyolojisi", *Arı Yayıncılık, (11. Baskı)*. Ankara, (2001).

Totan, T. ve Aysan, F., "Öğretmen Adaylarının Mizaç Karakter ve Kimlik Özellikleri", *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2): 19-43 (2010).

Uras, M. ve Kunt, M., "Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinden beklentileri ve beklentilerinin karşılanmasını umma düzeyleri", *XIV. Eğitim Bilimleri Kongresi toplantısında sunulmuş bildiri, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, Eylül, Denizli, 28-30 (2005).

Üstünoğlu, Ü., "Okulöncesi Öğretmeninin Nitelikleri", *Çağdaş Eğitim*, Ankara, 18(184): (1993).

Varış, F., "Eğitim bilimine giriş", *Atlas Kitabevi*, Konya, (1994).

Yağmurlu, B., Sanson, A. ve Köymen, S.B., "Ebeveynlerin ve Çocuk Mizacının Olumlu Sosyal Davranış Gelişimine Etkileri: Zihin Kuramının Belirleyici Rolü", *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(55): 1-20 (2005).

Yanbastı, G. (1990), "Kişilik Kuramları", *Ege Ü. Edebiyat Fak. Yayınları, Ege Ü. Basımevi*, İzmir, 132-138 (1991).

Yancar, C., Madde Bağımlılarında İkinci Eksen Komorbidite Ve Kişilik Özelliklerinin Bağımlılık Şiddeti Ve Yaşam Kalitesine Etkisinin Değerlendirilmesi, Uzmanlık Tezi, *T.C. Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı Ve Sinir Hastalıkları Eğitim Ve Araştırma Hastanesi 11. Psikiyatri Birimi*, İstanbul, (2005).

Yazgan, B., Bilgin, M. ve Atıcı, M., "Gelişim Psikolojisi: Çocuk ve Ergen Gelişimi", *Nobel Kitabevi*, Ankara, (2007).

Yazıcı, K., "Değerler eğitimi'ne genel bir bakış", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Sayı: 19, Yıl: 10, 499-522 (2006).

EK-1**MİZAÇ VE KARAKTER ENVANTERİ**

Bu anket formunda kişilerin kendi tutumlarını, görüşlerini, ilgilerini ya da kişisel duygularını tanımlarken kullanabilecekleri ifadeleri bulacaksınız. Her ifade doğru ya da yanlış olarak yanıtlanabilir. İfadeleri okuyunuz ve hangi seçeneğin sizi en iyi tanımladığına karar veriniz. Sadece şu anda nasıl hissettiğiniz değil, çoğu kez ya da genellikle nasıl davrandığınız ve hissettiğinizi tanımlamaya çalışınız.

Bu anket formunu kendi başınıza doldurunuz. Lütfen tüm soruları yanıtlayınız.

Her ifadeyi dikkatlice okuyunuz, ancak yanıtlarken çok zaman harcamayınız.

1.	Çoğu kimse zaman kaybı olduğunu düşünse bile, sırf eğlence ya da heyecan olsun diye çoğu kez yeni şeyler denerim.	D	Y
2.	Çoğu kimseyi kaygılandıran durumlarda bile, genellikle her şeyin iyiye gideceğine güvenirim.	D	Y
3.	Çoğu kez güzel bir konuşma ya da şiirden derinden etkilenirim.	D	Y
4.	Çoğu kez koşulların kurbanı olduğumu düşünürüm.	D	Y
5.	Benden çok farklı olsalar bile, genellikle başkalarını olduğu gibi kabul ederim.	D	Y
6.	Mucizelerin olabileceğine inanırım.	D	Y
7.	Beni inciten kimselerden intikam almak hoşuma gider.	D	Y
8.	Bir şeye yoğunlaştığımda, çoğu kez zamanın nasıl geçtiğinin farkına varmam.	D	Y
9.	Çoğu kez yaşamımın, pek az bir amacı ya da anlamı olduğunu düşünürüm.	D	Y
10.	Herkesin karşısına çıkabilecek sorunlara çözüm bulmakta, yardımcı olmak isterim.	D	Y
11.	Belki de yaptığımdan daha fazlasını başarabilirim, ancak bir şeye ulaşmak için kendimi gereğinden fazla zorlamada bir yarar görmüyorum.	D	Y
12.	Başkaları endişelenecek bir şey olmadığını düşünse bile, tanıdık olmayan ortamlarda çoğu kez gergin ve endişeli hissederim.	D	Y
13.	İşleri yaparken geçmişte nasıl yapıldığını düşünmeksizin, çoğu kez o anda nasıl hissettiğimi temel alarak yaparım.	D	Y
14.	İşleri başkalarının arzularına bırakmaktansa, genellikle kendi tarzıma göre yaparım.	D	Y
15.	Çoğu kez çevremdeki kimselerle öylesine bağlantılı olduğumu düşünürüm ki, sanki aramızda bir ayrılık yokmuş gibi gelir.	D	Y
16.	Benden farklı düşünceleri olan kimselerden, genellikle hoşlanmam.	D	Y
17.	Çoğu durumda doğal tepkilerim, geliştirmiş olduğum iyi alışkanlıklara dayanır.	D	Y
18.	Bir çok eski arkadaşımın güvenini kaybedecek olsam bile, zengin ve ünlü olmak için, yasal olan hemen her şeyi yapardım .	D	Y
19.	Çoğu kimseden daha çok tedbirli ve denetimliyimdir.	D	Y
20.	Bir şeylerin yanlış gidebileceğinden endişelendiğim için, çoğu kez yapmakta olduğum işi bırakmak zorunda kalırım.	D	Y

EK-1(Devam)

21. Yaşantı ve duygularımı kendime saklamak yerine, arkadaşlarımla açıkça tartışmaktan hoşlanırım. D Y
22. Çoğu kimseden daha az enerjiye sahibim ve daha çabuk yorulurum. D Y
23. Yapmakta olduğum işe kendimi fazla kaptırıp başka her şeyi unuttuğumdan, çoğu kez “dalgın” olarak adlandırılırım. D Y
24. Ne yapmak istediğimi seçmede kendimi nadiren serbest hissedirim. D Y
25. Bir başkasının duygularını, çoğu kez kendiminkiler kadar dikkate alırım. D Y
26. Bir kaç saat sessiz ve hareketsiz kalmaktansa, çoğu zaman biraz riskli şeyler (sarp tepeler ve keskin virajlar üzerinde araba kullanmak gibi) yapmayı tercih ederim. D Y
27. Tanımadığım kimselere güven duymadığım için, çoğu kez yabancılarla tanışmaktan kaçınırım. D Y
28. Başkalarını edebileceğim kadar çok memnun etmekten hoşlanırım. D Y
29. Bir iş yaparken “yeni ve geliştirilmiş” yollardan çok, eski “denenmiş ve doğru” yolları tercih ederim. D Y
30. Zaman yokluğu nedeniyle, genellikle işleri önemlilik sırasına göre yapamam. D Y
31. Çoğu kez hayvanları ve bitkileri yok olmaktan korumaya yarayacak işler yaparım. D Y
32. Çoğu kez başka herkesten daha zeki olmayı dilerim. D Y
33. Düşmanlarımla acı çektiğini görmek bana hoşnutluk verir. D Y
34. Her ne zaman olursa olsun, çok düzenli olmak ve kişiler için kurallar koymaktan hoşlanırım. D Y
35. Dikkatim çoğu kez başka bir şeye kaydığı için, uzunca bir süre aynı ilgilerimi sürdürmem güçtür. D Y
36. Tekrarlanmış uygulamalar bana, çoğu anlık dürtüler ya da telkinlerden daha güçlü olan, iyi alışkanlıklar kazandırdı. D Y
37. Genellikle o kadar kararlıyım ki, başkaları vazgeçtikten sonra bile çalışmaya devam ederim. D Y
38. Yaşamda, bilimsel olarak açıklanamayan bir çok şeye hayran olurum. D Y
39. Bırakabilmeyi dilediğim bir çok kötü alışkanlığım var. D Y
40. Sorunlarıma çoğu kez bir başkasının çözüm sağlamasını beklerim. D Y
41. Çoğu kez nakit param bitinceye ya da aşırı kredi kullanıp borçlanıncaya değin para harcarım. D Y
42. Gelecekte bir hayli şanslı olacağımı düşünürüm. D Y
43. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten çoğu kimseye göre daha geç kurtulurum. D Y
44. Yalnız olmak beni her zaman rahatsız etmez. D Y
45. Gevşemekteyken, çoğu kez beklenmedik içgöçü ya da anlayış parıltıları yaşarım. D Y
46. Başkalarının benden ya da işleri yapma tarzımdan hoşlanıp hoşlanmadıklarına pek aldırım. D Y
47. Herkesi memnun etmek mümkün olmadığı için, genellikle kendim için ne istiyorsam sadece onu edinmeye çalışırım. D Y
48. Görüşlerimi kabul etmeyen kimselere karşı sabırlı değilimdir. D Y

EK-1(Devam)

49. Çoğu kimseyi pek de iyi anladığım söylenemez. D Y
50. Ticarete başarılı olmak için sahtekar olmak zorunda değilsiniz. D Y
51. Bazen kendimi doğayla öylesine bağlantılı hissederim ki, her şey tek bir canlı organizmanın parçasıymış gibi görünür. D Y
52. Konuşmalarda konuşmacı olmaktan çok, iyi bir dinleyiciyimdir. D Y
53. Çoğu kimseden daha çabuk öfkelenirim. D Y
54. Bir grup yabancıyla tanışmak zorunda olduğumda, çoğu kimseden daha sıkılganımdır. D Y
55. Çoğu kimseden daha duygusalımdır. D Y
56. Bazen neler olacağını sezmeme olanak veren, bir “altıncı his”e sahipmişim gibi gelir. D Y
57. Birisi beni bir şekilde incitti mi, genellikle acısını çıkartmaya çalışırım. D Y
58. Tutumlarımı, büyük ölçüde denetimim dışındaki etkiler belirler. D Y
59. Her gün amaçlarıma doğru bir adım daha atmaya çalışırım. D Y
60. Çoğu kez başka herkesten daha güçlü olmayı dilerim. D Y
61. Karar vermeden önce işler konusunda uzunca süre düşünmeyi tercih ederim. D Y
62. Çoğu kimseden daha çok çalışırım D Y
63. Çok kolay yorulduğumdan, çoğu kez kısa uykulara ya da ek dinlenme dönemlerine gereksinim duyarım. D Y
64. Başkalarının hizmetinde olmaktan hoşlanırım. D Y
65. Üstesinden gelmem gereken geçici sorunlara aldırmaşızın, daima her şeyin yolunda gideceğini düşünürüm. D Y
66. Çok miktarda para biriktirmiş olsam bile, kendim için para harcamaktan hoşlanmakta güçlük çekerim. D Y
67. Çoğu kimsenin bedensel olarak tehlike hissettiği durumlarda, genellikle sakin ve güvenli kalırım. D Y
68. Sorunlarımı kendime saklamaktan hoşlanırım. D Y
69. Kişisel sorunlarımı, çok az ya da kısa bir süre tanıdığım kişilerle tartışmakta sakınca görmem. D Y
70. Seyahat etmek ya da yeni yerler araştırmaktansa, evde oturmaktan hoşlanırım. D Y
71. Kendilerine yardımını dokunamayan zayıf kimselere yardım etmenin zekice olduğunu düşünmüyorum. D Y
72. Bana haksız davranmış olsalar bile, başkalarına haksızca davranırsam, zihinsel huzurum kalmaz. D Y
73. İnsanlar genellikle bana nasıl hissettiklerini anlatırlar. D Y
74. Çoğu kez sonsuza değin genç kalabilmeyi dilerim. D Y
75. Yakın bir arkadaşı kaybedince, genellikle çoğu kimseden daha çok üzüntü duyarım. D Y
76. Bazen sanki zaman ve mekanda sonu ve sınırı olmayan bir nesnenin parçasıymışım hissine kapılırım. D Y
77. Bazen başkalarına karşı sözcüklerle açıklayamadığım bir bağlantı hissederim. D Y
78. Bana geçmişte haksızlık yapmış olsalar bile, başka kimselerin duygularını dikkate almaya çalışırım. D Y

EK-1(Devam)

79. Katı kurallar ve düzenlemeler olmaksızın, insanların her istediklerini yapabilmeleri hoşuma gider. D Y
80. Bir grup yabancıyla buluşunca, bana dostça davranmadıkları söylenmiş olsa bile, rahat ve açık sözlü olmayı sürdürürdüm. D Y
81. Gelecekte bir şeylerin kötüye gideceği konusunda, genellikle çoğu kimseden daha endişeliyimdir. D Y
82. Bir karara varmadan önce genellikle her olguyu etrafla düşünürüm. D Y
83. Başkalarına karşı sempatik ve anlayışlı olmanın, pratik ve katı düşünceli olmaktan daha önemli olduğunu düşünürüm. D Y
84. Çoğu kez etrafımdaki tüm nesnelere karşı güçlü bir bütünlük duygusu hissederim. D Y
85. Çoğu zaman “Süpermen” gibi özel güçlerimin olmasını dilerim. D Y
86. Başkaları beni çok fazla denetliyor. D Y
87. Öğrendiklerimi başkalarıyla paylaşmaktan hoşlanırım. D Y
88. Dinsel yaşantılar, yaşamımın gerçek amacını anlamamda bana yardımcı olmuştur. D Y
89. Çoğu kez başkalarından çok şey öğrenirim. D Y
90. Tekrarlanmış uygulamalar, başarılı olmamda bana yardımcı olan, pek çok şeyde iyi olmama olanak vermiştir. D Y
91. Söylediğimin abartılı ve gerçek olmadığını bilmeme rağmen, genellikle başkalarının bana inanmalarını sağlayabilirim. D Y
92. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten kurtulmak için daha fazla dinlenme, destek ya da güvenceye gereksinim duyarım. D Y
93. Yaşamak için ilkeler olduğunu ve hiç kimsenin sonunda acı çekmeksizin bunları çiğneyemeyeceğini bilirim. D Y
94. Başka herkesten daha çok zengin olmak istemem. D Y
95. Dünyayı daha iyi bir yer haline getirmek için, kendi yaşamımı severek riske ederdim. D Y
96. Bir şey hakkında uzunca süre düşündükten sonra bile, mantıksal nedenlerimden çok duygularıma güvenmeyi öğrendim. D Y
97. Bazen yaşamımın, herhangi bir insandan daha büyük bir manevi güç tarafından yönetildiğini düşünürüm. D Y
98. Bana adice davranan birisine, genellikle adice davranmaktan hoşlanırım. D Y
99. Son derece pratik ve duygularına göre hareket etmeyen birisi olarak tanırım. D Y
100. Benim için, birisiyle konuşurken düşüncelerimi düzenlemek kolaydır. D Y
101. Beklenmedik haberlere çoğu kez öylesine güçlü tepki veririm ki, pişmanlık duyduğum şeyler söyler ya da yaparım. D Y
102. Duygusal yakarışlardan (kötürüm kalmış çocuklara yardım istendiğindeki gibi) oldukça çok etkilenirim. D Y
103. Yapabileceğimin en iyisini yapmak istediğim için, genellikle kendimi çoğu kimseden daha çok zorlarım. D Y
104. Öyle çok kusurluyum ki, bu yüzden kendimi pek de sevmem. D Y
105. Sorunlarıma uzun vadeli çözümler aramak için çok az zamanım var. D Y
106. Sırf ne yapılacağını bilmediğim için, çoğu kez sorunların gereğine bakamam. D Y

EK-1(Devam)

107. Çoğu kez zamanın akışını durdurabilmeyi dilerim. D Y
108. Yalnızca ilk izlenimlerime dayanarak karar vermekten nefret ederim. D Y
109. Biriktirmektense, para harcamayı yeğlerim. D Y
110. Bir öyküyü daha gülünç hale getirmek ya da birisine şaka yapmak için, doğruları eğip bükmeyi genellikle iyi beceririm. D Y
111. Sorunlar olsa bile, bir arkadaşlığın hemen her zaman sürüp gitmesine çalışırım. D Y
112. Utandırılır ya da aşağılanırsam, çok çabuk atlatırım . D Y
113. Çok gergin, yorgun ya da endişeli olacağım için, işleri genelde yürütme tarzımdaki değişmelere uyum sağlamam son derece güçtür. D Y
114. İşleri eski yapış tarzımda değişiklik yapmayı istemedim önce, genellikle çok iyi gerçekçi nedenler talep ederim. D Y
115. İyi alışkanlıklar edinebilmem için, beni eğiten kişilerden çok fazla yardıma gereksinim duyarım. D Y
116. Duygu-dışı algılamanın (telepati ya da önceden bilme gibi), gerçekten de mümkün olduğuna inanırım. D Y
117. Candan ve yakın arkadaşlarımdan çoğu zaman benimle birlikte olmasını isterim. D Y
118. Uzun zaman pek başarılı olmasam bile, çoğu kez aynı şeyi defalarca yeniden denemeyi sürdürürüm. D Y
119. Hemen herkes korku dolu olsa bile, ben hemen her zaman rahat ve tasasız kalırım. D Y
120. Hüzünlü şarkı ve filmleri epeyce sıkıcı bulurum. D Y
121. Koşullar çoğu kez beni irademe karşı bir şeyler yapmaya zorlar. D Y
122. Benim için, benden farklı olan insanlara katlanmak güçtür. D Y
123. Mucize denilen çoğu şeyin, sadece şans eseri olduğunu düşünürüm. D Y
124. Birisi beni incitirse, intikam almaktansa kibar davranmayı yeğlerim. D Y
125. Çoğu kez yaptığım işin o kadar etkisinde kalırım ki, zaman ve mekandan kopmuş gibi o an içinde kaybolurum. D Y
126. Yaşamımın gerçek bir amacı ve önemi olduğunu sanmıyorum. D Y
127. Başkalarıyla olabildiğince iş birliği yapmaya çalışırım. D Y
128. Başarılarımdan dolayı içim rahattır ve daha iyisini yapmak için pek istekli değilimdir. D Y
129. Başkaları pek tehlike olmadığını düşünse de, tanıdık olmayan ortamlarda çoğu kez gergin ve endişeli hissederim. D Y
130. Tüm ayrıntıları bütünüyle düşünmeksizin, çoğu kez iç güdülerimi, önsezi ve sezgilerimi izlerim. D Y
131. Başkaları, benden istediklerini yapmayacağı için, çoğu kez benim aşırı bağımsız olduğumu düşünürler. D Y
132. Çoğu kez etrafımdaki tüm kişilerle güçlü manevi ve duygusal bağlantım olduğunu hissederim. D Y
133. Benden farklı değer yargıları olan insanları sevmek, genellikle benim için kolaydır. D Y
134. Başkaları benden daha çoğunu beklese bile, olabildiğince az iş yapmaya çalışırım. D Y

EK-1(Devam)

135. İyi alışkanlıklar benim için “ikinci mizaç” olmuştur ve hemen her zaman otomatik ve kendiliğinden davranışlardır. D Y
136. Başkalarının bir şey hakkında benden daha çok bilmesi gerçeğinden, çoğu zaman rahatsızlık duymam. D Y
137. Genellikle kendimi başkalarının yerinde hayal etmeye çalışır, böylece onları gerçekten anlayabilirim. D Y
138. Tarafsızlık ve dürüstlük gibi ilkeler yaşamımın bazı yönlerinde pek az rol oynarlar. D Y
139. Para biriktirmede çoğu kimseden daha iyiyimdir. D Y
140. Kendimi nadiren öfkelenmiş ve engellenmiş hisseder, işler yolunda gitmediğinde hemen başka etkinliklere dalarım. D Y
141. Çoğu kimse önemli olmadığını düşünse bile, çoğu kez işlerin değişmez ve düzenli biçimde yapılmasında ısrar ederim. D Y
142. Hemen her sosyal durumda, kendimi oldukça güvenli ve emin hissederim. D Y
143. Özel düşüncelerimden nadiren söz ettiğimden, arkadaşlarım duygularımı anlamakta güçlük çekerler. D Y
144. Çoğu kimse bana yeni ve daha iyi bir yol olduğunu söylese bile, işleri yapış tarzımı değiştirmekten nefret ederim. D Y
145. Bilimsel olarak açıklanamayan şeylere inanmanın, akıllıca olmadığını düşünürüm. D Y
146. Düşmanlarımın acı çektiğini hayal etmekten hoşlanırım. D Y
147. Çoğu kimseden daha fazla enerjim var ve daha geç yorulurum. D Y
148. Yaptığım her işte ayrıntılara dikkat etmekten hoşlanırım. D Y
149. Endişeye kapıldığımdan, arkadaşlarım her şeyin yolunda gideceğini söyleseler bile, yapmakta olduğum işi bırakırım. D Y
150. Çoğu kez başka herkesten daha güçlü olmayı dilerim. D Y
151. Genellikle ne yapacağımı seçmede serbestimdir. D Y
152. Çoğu kez kendimi yapmakta olduğum işe o kadar kaptırırım ki, bir an nerede olduğumu unuturum. D Y
153. Bir ekibin üyeleri, paylarını nadiren dürüstçe alırlar. D Y
154. Bir kaç saat sessiz ve hareketsiz kalmaktansa, çoğu zaman riskli şeyler (planörle uçmak ya da paraşütle atlamak gibi) yapmayı tercih ederim. D Y
155. Çoğu zaman dürtüsel olarak o kadar çok para harcarım ki, tatil yapmak gibi özel planlar için bile para biriktirmek bana güç gelir. D Y
156. Başkalarını memnun etmek için kendi bildiğimden şaşmam. D Y
157. Yabancılarla birlikteyken hiç sıkılğan değilimdir. D Y
158. Çoğu kez arkadaşlarımın arzularına boyun eğirim. D Y
159. Zamanımın çoğunu, gerekli gibi görünen, ancak benim için gerçekte önemsiz olan şeylere harcarım. D Y
160. Ticari kararlarda, neyin doğru neyin yanlış olduğuna ilişkin dinsel ya da ahlaki ilkelerin çok etkili olması gerektiğini düşünmem. D Y
161. Çoğu kez başkalarının yaşantılarını daha iyi anlamak için, kendi yargılarımı bir kenara koymaya çalışırım. D Y
162. Alışkanlıklarımın çoğu, bana değerli amaçlara ulaşmada zorluk çıkarır. D Y

EK-1(Devam)

163. Dünyayı daha iyi bir yer yapmak için; savaş, yoksulluk ya da haksızlıkları önlemeye çalışmak gibi gerçekten de kişisel fedakarlıklar yaptım. D Y
164. Gelecekte olabilecek kötü şeyler hakkında hiç endişelenmem. D Y
165. Kendi denetimimi yitirecek kadar, hemen hiç heyecanlanmam. D Y
166. Düşündüğümünden daha uzun sürerse, çoğu kez o işi bırakırım. D Y
167. Başkalarının benimle konuşmalarını beklemektense, konuşmaları kendim başlatmayı tercih ederim. D Y
168. Bana yanlış yapan birisini, çoğu zaman, çabucak bağışlarım. D Y
169. Davranışlarımı, büyük ölçüde denetimim dışındaki etkiler belirler. D Y
170. Yanlış bir önsezi ya da hatalı bir ilk izlenim nedeniyle, çoğu kez kararlarımı değiştirmek zorunda kalırım. D Y
171. İşlerin yapılması için, bir başkasının ön ayak olmasını beklemeyi tercih ederim. D Y
172. Genellikle başkalarının görüşlerine saygı duyarım. D Y
173. Yaşamdaki rolümün berraklaşmasına yol açan, kendimi çok coşkulu ve mutlu hissettiğim yaşantılarım olmuştur. D Y
174. Kendim için bir şeyler satın almak eğlendiricidir. D Y
175. Kendimin duygu dışı algılar yaşantıladığıma inanırım. D Y
176. Beynimin düzgün çalışmadığına inanırım. D Y
177. Davranışlarıma yaşamım için koyduğum belli amaçlar, güçlü şekilde yol gösterir. D Y
178. Genellikle başkalarının başarısına ön ayak olmak aptalcadır. D Y
179. Çoğu kez sonsuza değin yaşamak isterim. D Y
180. Genellikle soğukkanlı ve başkalarından ayrı kalmaktan hoşlanırım. D Y
181. Hüzünlü bir film seyrederken, ağlama ihtimalim çoğu kimseden daha fazladır. D Y
182. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten çoğu kimseye göre daha çabuk kurtulurum. D Y
183. Cezalandırılmayacağımı sandığımda, çoğu kez kuralları ve düzenlemeleri ihlal ederim. D Y
184. Çoğu ayartıcı durumda, kendime güvenebilmem için iyi alışkanlıklar geliştirmemi sağlayacak, çok sayıda uygulama yapmam gerekir. D Y
185. Keşke başkaları bu kadar çok konuşmasalar. D Y
186. Önemsiz ya da kötüyümüş gibi görünseler bile, herkes itibar ve saygı ile muamele görmelidir. D Y
187. Yapılması gerekli olan işleri sürdürebilmek için, çabuk kararlar vermektten hoşlanırım. D Y
188. Yapmaya çalıştığım her şeyde, genellikle şansım açıktır. D Y
189. Çoğu kimsenin tehlikeli nitelendirebileceği şeyleri (ıslak ya da buzlu bir yolda hızlı araba kullanmak gibi), genellikle kolayca yapabileceğime dair kendime güvenirim. D Y
190. Başarılı olma şansı olmadıkça, bir şey üzerinde çalışmayı sürdürmede bir yarar görmüyorum. D Y
191. İşleri yaparken yeni yollar araştırmaktan hoşlanırım. D Y

EK-1(Devam)

192. Eğlence ya da heyecan için para harcamaktansa, biriktirmekten zevk alırım. D Y
193. Bireysel haklar, herhangi bir grubun gereksinimlerinden daha önemlidir. D Y
194. Kendimi, ilahi ve olağanüstü bir manevi güçle temas içinde hissettiğim yaşantılarım oldu. D Y
195. içinde, ansızın var olan her şeyle berrak ve derinden bir aynılık duygusu edindiğim, epeyce coşkulu anlarım oldu. D Y
196. iyi alışkanlıklar, işleri istediğim şekilde yapmamı kolaylaştırır. D Y
197. Çoğu kimse benden daha çok çare bulucu görünür. D Y
198. Sorunlarım için, çoğu kez başkalarını ve koşulları sorumlu tutarım. D Y
199. Bana kötü davranmış olsalar bile, başkalarına yardım etmekten hoşnutluk duyarım. D Y
200. Çoğu kez, tüm yaşamın kendisine bağlı olduğu manevi bir gücün parçasıymışım hissine kapılırım. D Y
201. Arkadaşlarla birlikteyken bile, çok fazla “açılmamayı” tercih ederim. D Y
202. Kendimi zorlamaksızın, genellikle tüm gün boyunca bir şeylerle “meşgul” kalabilirim. D Y
203. Başkaları çabuk bir karar vermemi isteseler bile, karar vermeden önce hemen her zaman tüm olgular hakkında ayrıntılı düşünürüm. D Y
204. Bir şeyi yanlış yaptığımı anladığımda, sıkıntıdan öyle kolayca kurtulamam. D Y
205. Çoğu kimseden daha mükemmeliyetçiyimdir. D Y
206. Bir şeyin doğru mu yanlış mı olduğu, sadece bir görüş meselesidir. D Y
207. Şimdiki doğal tepkilerimin, genellikle ilkelerim ve uzun vadeli amaçlarımla tutarlı olduğunu düşünürüm. D Y
208. Tüm yaşamın, bütünüyle açıklanamayacak bir manevi düzen ya da güce bağlı olduğuna inanırım. D Y
209. Bana kızgın oldukları söylenmiş olsa bile, yabancılarla tanıştığımda güvenli ve rahat olacağımı düşünürüm. D Y
210. insanlar yardım, sempati ve sıcak bir anlayış bulmak için bana yaklaşmanın kolay olduğunu söylerler. D Y
211. Yeni düşünceler ve etkinliklerden heyecan duymada, çoğu kimseye göre daha geriyimdir. D Y
212. Bir başkasının duygularını incitmemek için söylenecek olsa bile, yalan söylemekte sıkıntı yaşarım. D Y
213. Hoşlanmadığım bazı insanlar var. D Y
214. Başka herkesten daha fazla hayran olunmak istemem. D Y
215. Sıradan bir şeye bakarken, çoğu kez olağan üstü bir şey olur ve sanki onu ilk kez görüyormuşum duygusuna kapılırım. D Y
216. Tanıdığım çoğu kimse, başka kimin incineceğine aldırmaksızın, yalnızca kendisini düşünür. D Y
217. Yeni ve alışılmadık bir şey yapmak zorunda olduğumda, genellikle gergin ve endişeli hissederim. D Y
218. Çoğu kez kendimi tükenmişlik sınırına dek zorlar ya da gerçekte yapabileceğimden daha fazlasını yapmaya çalışırım. D Y

EK-1(Devam)

219. Kimileri para konusunda aşırı cimri ya da eli sıkı olduğumu düşünür. D Y
220. Mistik yaşantı söylentileri, muhtemelen sadece birer hüsnü kuruntudan ibarettir. D Y
221. Sonucunda acı çekeceğimi bilsem bile, irade gücüm çok güçlü ayartmaları üstesinden gelmeyecek kadar zayıftır. D Y
222. Herhangi birisinin acı çektiğini görmekten nefret ederim. D Y
223. Yaşamımda ne yapmak istediğimi biliyorum. D Y
224. Yaptığım işin doğru mu yanlış mı olduğunu düşünüp taşınmak için, düzenli olarak zaman ayırırım. D Y
225. Çok dikkatli olmazsam, benim için işler çoğu kez ters gider. D Y
226. Kendimi keyifsiz hissettiğimde, yalnız kalmak yerine arkadaşlarla birlikte olduğumda, genellikle daha iyi hissederim. D Y
227. Aynı şeyi yaşantılamayan birisiyle duyguları paylaşmanın, mümkün olmadığını düşünürüm. D Y
228. Çevremde olup bitenlerden bütünüyle haberdar olmadığım için, başkalarına çoğu kez sanki başka bir dünyadaymışım gibi gelir. D Y
229. Keşke başka herkesten daha iyi görünüşlü olsam. D Y
230. Bu anket formunda çok yalan söyledim. D Y
231. Arkadaş canlısı oldukları söylenmiş olsa bile, genellikle yabancılarla tanışmak zorunda kalacağım sosyal ortamlardan uzak dururum. D Y
232. Baharda çiçeklerin açmasını, eski bir arkadaşı yeniden görmek kadar severim. D Y
233. Zor durumları, genellikle bir meydan okuma ya da fırsat olarak değerlendiririm. D Y
234. Benimle ilgili kimseler, işleri benim tarzıma göre yapmayı öğrenmek zorundadırlar. D Y
235. Sahtekar olmak, yalnızca yakalandığımızda sorun yaratır. D Y
236. Hafif rahatsızlık ve gerginlikten sonra bile, genellikle çoğu kimseden daha fazla güvenli ve enerjik hissederim. D Y
237. Herhangi bir kağıdı imzalamam istendiğinde, her şeyi okumaktan hoşlanırım. D Y
238. Yeni bir şeyler olmadığında, genellikle heyecan ya da coşku verici bir şey aramaya başlarım. D Y
239. Bazen keyifsiz olurum. D Y
240. Ara sıra insanların arkasından konuşurum. D Y

EK-2**KİŞİSEL BİLGİ FORMU**Cinsiyet: Erkek Kadın Yaş: 20-25 25-30 30-35 35-40 40 + Kıdem Yılı (Toplam görev süreniz): 1-4 yıl 4-8 yıl 8 + yıl Bulduğunuz kurumdaki görev süreniz: 1-2 yıl 2-4 yıl 4+ yıl Görev yaptığınız kurum: Köy Merkez Medeni haliniz: Evli Bekar

Lisans Mezuniyeti (Eğitim Fak., Fen Edebiyat Fak vb):

ÖZGEÇMİŞ

1986 yılında Trabzon'da doğdum. Taşgeçit Haşılı İlkokulunu 1997' de, Erenler Ortaokulunu 2002' de, Affan Kitapçioğlu Lisesini 2005' te, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesini 2009' da bitirdim. Yabancı dilim İngilizcedir.

Fen ve teknoloji öğretmeni olarak 2010 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak göreve başladım. Halen bu görevime devam etmekteyim. Evli ve bir çocuk babasıyım.

